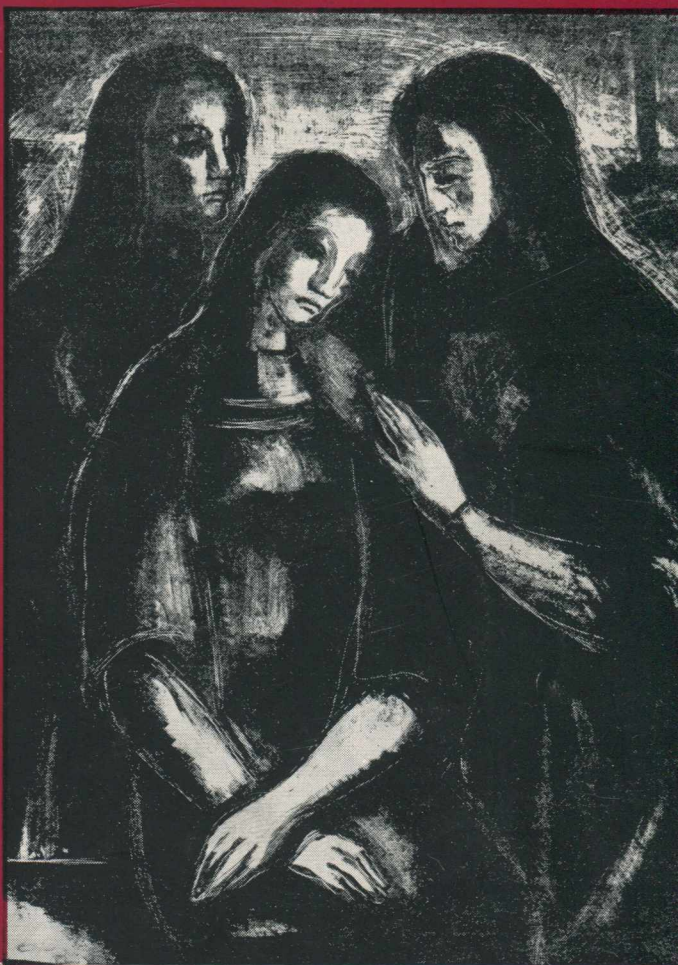

laiškai Lietuviams

1957

SAUSIO MĖN.

JANUARY

VOLUME VIII, NO. 1

T U R I N Y S

GYVENIMO DIENA	1
ŽMOGAUS MISLINGUMAS — Alfonsas Grauslys	2
KETURIŲ PASTORIŲ KELIAS Į KATALIKYBĘ— Dr. J. Prunskis	8
KODĖL AŠ PRARADAU TIKĖJIMĄ? — B. Markaitis, S. J.	12
ALGIRDAS KURAUSKAS	17
MEILĖ IR ĮSIMYLĖJIMAS — J. Vaišnys, S. J.	18
ŠEIMOS ATGIMIMO KELIAS — Kun. J. Petrėnas	23
IDEALIOS IR REALIOS SRITIES IDEALUS MOMENTAS — Dr. P. Celiešius	25
IŠ FILMŲ PASAULIO — B. Markaitis, S. J.	30
Viršelio iliustracija: A. Kurausko "Šventosios moterys"	

"Laiškai Lietuviams" leidžiami Tėvų Jėzuitų kas mėnesį, išskyrus liepos-rugpiučio dvimėnesinį. Metinės prenumeratos kaina trys doleriai. Atskiras numeris 30 centų.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J.

Redakatoriaus Padėjėjas — Bruno Markaitis, S. J.

Administratorius — Petras Kleinotas, S. J.

Redakcijos ir Administracijos adresas:
5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois.
Telefonas: HEmlock 4-1677.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois, Tel. HEmlock 4-1677. Yearly subscription three dollars. Single copy 30 cents. Entered as second class matter at the Post Office at Chicago, Ill. Additional office of mailing in Putnam, Conn.

laiškai *Lietuviams*

1957 M. SAUSIO MĖN.
(JANUARY)
VOLUME VIII, NO. 1

GYVENIMO DIENA

Kiekvienų metų pradžia galvojantį žmogų priverčia pamąstyti apie laiką ir apie savo gyvenimą, kuris taip greitai bėga, kaip sraunos upės vanduo. Kiekviena žmogaus gyvenimo diena, galima sakyti, yra visas jo žemiškasis gyvenimas miniatūroje. Kaip praeina viena diena, taip praeis ir visas gyvenimas. Diena kartą prasideda ir kartą baigiasi. Taip ir šio pasaulio gyvenimas. “Šiandien” yra tikras mūsų gyvenimas. Iš praėjusio “vakar” galime ir turime pasimokyti, kad “ryt” geriau pradėtume jau nuo pat pradžios. Būti geru ir išvengti blogio žmogui yra labai lengva, nes jis turi būti geras tik šiandien. Tik šiandien reikia išvengti viliojančio blogio. Todėl nereikia daryti pasiryžimų nei visam gyvenimui, nei visiems metams, nei mėnesiui, bet tik vienai dienai. Vienai dienai padarytas pasiryžimas, nors ir labai sunkus, bus lengvai įvykdomas. Vieną kartą “šiandien” bus paskutinis. Įdomu, koks jis bus? Pažvelk šį vakarą į savo sąžinę, pažiūrėk, kaip praėjo ši diena, ir žinosi, kaip praeis visas gyvenimas, žinosi, kokia bus paskutinė tavo gyvenimo diena. Šiandien turime atsilyginti už vakarykščias klaidas, kad amžinas rytojus būtų laimingas.

Anglų rašytojas J. Conrad sako, kad mes vieni kitus pažįstame labai mažai ir paviršutiniai. Mūsų psichologinis jausmas, anot jo, yra taip neišlavintas, kad mes net nejaučiame savo sprendimo paviršutiniškumo. Todėl mes nepastebime net paprasčiausių gyvenimo atspalvių. Jei mes pabandytume, jis toliau aiškina, priartėti prie žmonių, tai — nors palyginimas ir neestetinis — prieš mūsų akis atsivertų dėžutės, iš kurių į mus žvelgtų rupūžės išpūstom akim.

Nors rašytojo pažvalga mums atrodo vienapusiška, bet joje glūdi dėmesio verta mintis: žmogus iš arti atrodo visai kitaip negu iš toli. Mes sakytume, kad kartais žmonės yra blogesni negu jie atrodo. Iš antros pusės, nekartą jie yra geresni negu jų piktai žodžiai ir darbai.

R. M. Rilke, kuris savo kūryboje labai domisi žmogumi ir stengiasi išvelgti jo esmę, kalba apie vidaus dykumas, apie žmogaus kojos nepaliestus miškus, apie jo dvasios ir pasąmonės mįsles.

Keista yra tiesa, kad mes geriau pažįstame daiktus ir jų prigimtį negu artimiausius žmones, su kuriais neišvengiamai būname ir bendraujame. *Tikrasis gyvenimas verda sielos gelmėse, o mes vaikščiojame paviršiuje.* "Ar tai galimas dalykas", — nustebęs klausia Rilke, — "kad — nežiūrint išradimų ir pažangos, nežiūrint kultūros, religijos ir pasaulio išminties — esame pasilikę gyvenimo paviršiuje?"

Liūdna yra tiesa, kad žmonės, artimiausi mums gyvenimo santykių atžvilgiu, yra tolimiausi pažinimo at-

žvilgiu. Todėl mes neįstengiamo susiderinti, susikalbėti ir sugyventi. Dar liūdniau: nesuprasdami tokio pažinimo reikalo ir svarbos, tuo visiškai nesirūpiname. Todėl "nėra pasaulyje dviejų žmonių", — sako H. Hesse, — "tarp kurių būtų galimas pilnas, be spragų, savo vidaus pasauliu pasidalinimas ir susipratimas". Ar ne todėl — mes klaustume — pasaulio ratai girgžda?

Žmogaus pažinimas nėra lengvas, nes jis yra mįslingiausia pasaulio būtybė. Į visapusišką žmogaus mįslingumą mūsų laikais didžiausią dėmesį bus atkreipęs, tur būt, A. Carrell pagarsėjusiu veikalu: "L'homme c'est inconnu." Jis skundžiasi, kad mūsų dėmesys ir valingumas susitelkę į pastangas laimėti medžiaginį pasaulį, pamiršus organinį pasaulį ir dvasinius dalykus. Autorius stengiasi iškelti mūsų organinio ir dvasinio pasaulio mįslingumą ir paslaptis, kilusias šiems pasauliams susitinkant.

A. Carrell aliarmuoja mus, manytume, visai pagrįstai, nes mes nepažįstame žmogaus — to įdomiausio, judriausio ir spalvingiausio fiziniai-dvasinio pasaulio. Materialistinės atmosferos paveikti, kažkokios apatijos ir dvasinio tingumo apimti, mes pasitenkiname tik žmonių veiksmais ir žodžiais. Veiksmai gi ir žodžiai tik vieną sielos dalį atskleidžia. Kartais jie — užuot tai padarę — žmogaus vidų tik užstoja ir aptamsina. Štai kodėl reikia bandyti giliau pažvelgti į žmogų, į tą didįjį nežinomąjį. Reikia pamatyti žmogų tokį, koks jis yra, ir nepasitenkinti tokiu, koku jis atrodo.

"Mums turi būti aišku", — sako Carrell, — "kad mokslas apie žmogų yra visų mokslų sunkiausias". Yra daug veiksmų, veikiančių žmoguje ir veikiančių į žmogų. Žmogus yra nuolatinio bangavimo ir, iš dalies, keitimosi stovyje. Stebėdami save ir kitus, mes susekame įvairius dvasios stovius. Bet kas galėtų pasakyti, kuris tų stovių geriausiai dvasią pagauna ir nusako. "Be fono ir be šaknų", — sako J. Wasserman, — "neįmanoma pažinti joks žmogus. Tokiu būdu, kiekvienas pasidarytų truputį šmėkla". Bet ar daug kas bando išsiaiškinti išorinių pasireiškimų sunkiai matomą foną ir dar sunkiau matomas šaknis? Jei dar prisiminsime, kad tikrąjį žmogaus matomą ir jaučiamą pasireiškimą vertę nusako mums nematomi vidaus motyvai, tada suprasime, kad kiekvienas žmogus, tiek kalbėdamas tiek veikdamas, save atskleidžia tik iš dalies. Savo gėlmėse jis pasilieka kitiems, o kartais net sau, mįslingas. Šiai minčiai pavaizduoti paimkime suaugusių sūnų, verkiantį, tėvui mirus. Kas apspręs tų ašarų pobūdį ir vertę: ar jis verkia dėl to, kad pats — būdamas geros širdies — gailisi tėvo, ar dėl to, kad tėvas buvo toks geras, jog jis pats — negeras būdamas — negali neverkti. Štai kodėl H. Keyserling mano, kad "yra primityvu apspręsti žmogaus esmę pagal jo darbą. Kur rasi žmogų, kurio darbe jo siela tobulai atsispindėtų?" Todėl, regisi, netikslu apspręsti žmogų vien tik iš darbų, giliau ji jį patį nepažvelgus.

Žmogaus žodis nėra absoliučiai vertingas, kai jis nėra giliai apgalvotas ir pilnai teisingas. Todėl tokiu atveju žmogaus neklaidingai neįvertinsi. Jei sutiksime su J. Conrad, kad "pusė to, ką žmonės kalba, yra melas", turėsime pripažinti, kad žmo-

gaus žodis dvasios gėlių pilnai neatskleidžia. Jei tas žodis yra sąmoningas melas, tai jis tas gėlmes dar labiau aptemdo. Gal todėl tie, kurie tiki kiekvienam žodžiui, su tam tikru pagrindu vadinami vaikiškais, naiiviais.

Žmogaus žodis gali turėti įvairų foną. Žmogus, sakykime, nuotaikos pagautas, ką nors puola, smerkia, keikia, o tuo pačiu laiku savo širdies gėlmėse tą patį dalyką garbina ir jam lenkiasi. Kas — žmogaus žodį girdėdamas — gali neklaidingai spręsti, kas tą žodį kalba: žmogaus giliausias įsitikinimas, ar jo išdidumas, pyktis, pavydas ar kuri kita aistra? O gal vien prieštaravimo nuotaika? Įvairūs gi veiksniai žodžiams skirtingą vertę duoda, ką iškalbiai vaizduoja S. Maugham žodžiai: "Tai buvo ne jis, kurs kalbėjo. Tai buvo jo išalkusi lytis". Iš kitos pusės, ar ne tiesa, kad kirčiu pabrėžtas vienas ar kitas žodis, dažnai net mūsų nepastebėtas, duoda naują turinį visam sakiniui?

Sprendžiant apie žmones pagal jų nuotaikas, kilmę ir temperamentą, nuostabu, kiek juose spalvų ir atspalvių, kurie savitai nudažo žmogaus išraiškos būdus. Tas pats žmogus gali skirtingai pasireikšti rytą ir skirtingai vakare. Jis vienoks, kai sveikas; kitoks, kai nesveikas. Nuotaika, kurią diktuoja oras ar metų laikotarpis, veikia žmogų skirtinga įtaka ir skirtingu turiniu. Įvairių įtakų ir nuotaikų poveikyje žmogus pasirodo įvairiavėdis. Kas galėtų pasakyti, kuris tų veidų autentiškiausias, plačiausiai nesudrumstas dvasios gėlmes atskleidžiąs? "Daug yra žmonių", — sako R. M. Rilke, — "bet daugiau veidų, nes kiekvienas žmogus turi daug veidų". Neveltui A. Carrell sako, kad "pasaulis atrodo

vis kitaip pagal nuotaiką ir kūno sąvijautą, kurie — protinio pasireiškimo metu — sudaro judrųjį mūsų sąmonės foną". Kaip spindulys, perėjęs per įvairiaspalvių langų stiklus, nusidažo įvairiom spalvomis, taip ir gyvenimo įvykiai, skirtinguose dvasios stoviuose pastebėti, pajauti ir išgyventi, kiekvienam kitaip atrodo. Mįslingas tad žmogus! Sunku jį apspręsti, nes jo gyvenimo langų stiklai įvairiaspalviai, ir spalvos dažnai keičiasi. Kas atspės, kuria spalva šis žodis ar tas veiksmas buvo nudažyti? O mūsų dvasios stoviai? Ar jie neprilygsta spalvotiems akiniams, kurie mums trukdo tikrąją spalvą, t. y., fakto objektyvumą pažinti, nudažydami pažinimą subjektyvumu? Kiti yra mums mįslė. Mįslė esame mes patys: sau ir kitiems.

Metę žvilgsnį į įvairius psichinius stovius, vidaus konfliktus ir nelogiškumus, matome, kokios čia painiavos ir pažinimui beveik neprieinami būviai. "Ant jokios tapytojo drobės", — rašo E. Ožėskienė, — "nėra tiek spalvų, jokioje melodijoje — tiek tonų, kiek mūsų perjautrintos civilizacijos sukurtame žmoguje yra psichinių painiavų". Kiek, pagaliau, žmonių turi sveiką psichiką, kiek jų yra normalių ar pusiau normalių — kas žino? Yra gydytojų, kurie tvirtina, kad šeimos tragedijų dauguma, kad visokie keisti ar kriminaliniai įvykiai yra išaiškinami tuo, jog daugybė žmonių psichiniu atžvilgiu yra tik pusiau normalūs. Iš antros pusės, kai kurie rimtai kelia klausimą, ar tam tikras pamišimas nėra aukščiausias natūralaus dvasingumo laipsnis. Garsusis rašytojas E. Poe mano, kad daug dalykų kyla iš minties liguistumo ir vienašališkumo. Nekartą žmonių genijalumas yra surištas su tam tikru dvasios liguistumu. Kas drįstų tai ka-

tegoriškai paneigti? Mes, lietuviai, prisimename mūsų genijaus Čiurlionio tapybą ir drauge tą dvasios stovį, kurį jis išgyveno savo gyvenimo gale.

Kai kurių tautų psichikoje matome kažką, kas dvelkia pusiausvyros netekimu. "Rusas", — sako J. Wassermann, — "gali padaryti baisiausią žmogžudystę ir tuojau po to verkti, klausydamasis liūdnos melodijos". Apie savo tautos psichiką panašiai yra išsireiškęs ir F. Dostojevskis, ypač savo romane, vardu "Biesys". Rusų tautą čia mes suminime pripuolamai. Juk kiekvienos tautos narių psichikoje yra šio to, kas kai kada gali padvelkti klaidumui ir pusiausvyros netekimui. Pagaliau, "kiekvienas žmogus", — kaip mano G. Hauptmann, — "turi valandų, kuriomis jo nuomonių, jausmų, norų, veiksmų negalima atskirti nuo pamišėlio". Net nekalbant apie psichinės pusiausvyros netekimą tikrąja to žodžio prasme, žmoguje pastebima daug nelogiškumų, prieštaraimų, nesuprantamybių. Yra žmonių, kurie aukščiausių idealų polėkius sutaiko su žemiausio niekšingumo elgesiu. Keistu paradoksu suskamba ir rašytojo L. Bloy žodžiai: "Aš gerai pažįstu vieną uolų kataliką, kuris niekada nebuvo toks didelis bedievis, kaip atsisvertimo išvakarėse." Štai kodėl S. Maugham klausia, kaip žmogaus sielos esmę atspėti, kad, kaip atrodo, visi žmonės — prieštaraimų pilni.

Žmogaus mįslingumas padidėja, analizuojant žmoguje konkrečius meilės, aistros ar kančios stovius, nes jie gali būti ne tik painūs, bet ir žmogų pakeičią. Mylis žmogus stovi visai kitoje gyvenimo plotmėje negu nemylis. Mat, jis pasidarė mįslingas: jis jau nėra savimi, nes kitas asmuo įėjo į jo gyvenimą, ir kito asmens

mintys, jausmai ir norai galingai į jį veikia. Besimylį yra — dvasinė prasme — susimaišę, ir nelengva susekti, kas yra vieno, o kas kito. Kur vieno iniciatyva, o kur kito įtaka? "Jūs egzistuojate manyje", — sako vienas asmuo kitam J. Conrad kūryboje, — "ir nežinau, kur aš pasibaigiu, ir kur jūs prasidedate. Ponia, įaugai į mano širdį, į mano gyslas, į mano smegenis". Pati meilė yra paslaptis. Ne visada aiški jos pradžia. Ne visada aišku, kas mums mylimajame asmenyje patinka. Ne visada tas momentas suvokiamas, kada meilė gėsti pradeda. Nenuostabu, kad meilės paslaptimi paženklintas žmogus pasidaro ypatingai mįslingas.

To negana. Jis pasidaro sudėtingesnis ir sunkiau pažinimui prieinamas. Meile apsvaigęs, į vieną žmogų išsižiūrėjęs, jis visa kita lėkščiau besuvokia. Jo dėmesys neišvengiamai susilpnėja, ir savo aplinkai jis savotiškai apanka. "Kai kasdienių dalykų smulkios ypatybės įgyja žmoguje persvarą", — subtiliai pastebi R. Tagore, kai jo žodžius taikome šiam atvejui, — "tada pražudoma tiesa". Jei meilė ir laiminga moterystė savotiškai užstoja likusį pasaulį ir sumažina galimybes jį objektyviai pažinti, tai peršasi paradoksas, kad nelaiminga meilė ir moterystė, nelaimės ašaromis akis nuplovusi, jas praskaidrina ir leidžia objektyviau į aplinką žvelgti ir ją susekti.

Kalbant apie meilės paslaptį, reikia paliesti vienos lyties veikimą — kad ir be meilės — į kitą lytį. Faktas, kad kitos lyties akivaizdoje elgiamasi kitaip negu savos lyties asmenų tarpe. Tai gal yra tam tikros rūšies hipnozė, kuri žmogų verčia būti kitokių, norinčių užimponuoti kitai lyčiai. Šis nesąmoningas jo pakitimas kitos lyties akivaizdoje daro jį mįs-

A. Kurauskas

Piūtyje (litogr.)

lingesnį ir tuo metu sunkiau prieinamą objektyviam pažinimui. Nežiūrint vienos lyties veikimo į kitą, lyčių tarpe matosi mįslingas priešingumas, vedąs į lyčių konfliktus ir nesusipratimus. "Tarp vyro ir moters lengvai kyla ginčai", — dėsto rašytoja P. Buck. "Natūralus skirtumas tarp jų yra toks didelis, kad jie yra vieningi tik naujai gyvybei pradžių duoti. Šiaip jie veikia vienas kitą atstumiančiai, kaip vanduo aliejų". Gilesnių priešingumo pagrindų ieškodama, rašytoja daro išvadą, kad vyras tiki savo asmenine verte, o moteris

jaučia, kad ji yra skirta kitam, būtent, naujai gyvybei. Kadangi vyras myli moterį, mano P. Buck, kaip savo dalį, o moteris vyrą, kaip būtiną faktorių naujos gyvybės pradžiai, kyla priešingumas: vyras negali turėti visos moters dvasios, nes ji priklauso stipresnei galiai už vyro aistrą, būtent, gamtos lenkimui į naują gyvybę. Štai dėl ko vyras yra nesuprantamas moteriai, o moteris — vyrai.

Didelė aistra, ir čia turime galvoje įvairias, ne vien kūno aistrą, labai pakeičia žmogų. Jis nustoja būti savimi, ir jo tikrojo "aš" pažinimas tampa palyginti sunkus. G. de Maupasant vaizduoja kaip tik tokį stovį: "Staiga jis pajuto per ją sugriovęs savąjį "aš", kol iš jo neliko nieko daugiau kaip tik geidimas, nieko daugiau kaip prašymas, nieko daugiau kaip garbinimas". Didelė aistra žmogų padaro vienašališką daugiau negu meilė. Jame atsiranda tartum naujas charakteris, ir jis pasidaro nesuprantamas net tiems, kurie jį, regisi, gerai pažįsta. Kaip klystume, jei žmogų, ant vieno peties nešantį didelį sunkumą ir dėl to palinkusį į šoną, laikytume netaisyklingos figūros. Lygiai taip klystume, jei pagal laikinos aistros sudarytą žmogaus dvasinį veidą, spręstume apie jo tikrąjį dvasios stovį.

Žmogus yra vienoks ar kitoks ir pagal išskentėtos kančios saiką, nes kančia yra tas stambusis veiksnys, formuojąs žmogaus charakterį ir asmenybę. Norint teisingai apspręsti žmogų, reikėtų žinoti, ką jis yra išskentėjęs ar ką jis dabar kenčia. Gali būti, kad net nusikaltimas, bent dailimi, yra mums nežinomos kančios išdava. Ar ne tiesa, kad ir sąmoningas nusikaltimas gali būti šiek tiek atpirktas jį sekančios kančios? Juk

kančia labai keičia žmogų. Nekartą, kad ir po sunkesnės ligos, žmogus savo viduje jau nebėra tuo, kuo jis pirma buvo. Tai patvirtina ir kai kurių atsivertėlių dvasinis lūžis ligos metu. Net dvasiniai kenčiai žmogus turi būti kitaip vertinamas. Jei kančia dvasią svaigina ir nervus įtempia (ir todėl žmogus pasako ar padaro tai, ko kitu atveju jis nepasakytų ar nepadarytų), reikia pridėti, kad kančia iškelia kenčiantįjį į aukštesnę plotmę, nes kančioje yra kažkas šventa.

Vadinasi, kenčiantį žmogų vertinti ir apspręsti reikėtų labai atsargiai. Ne visada mes žinome, kokios kančios jo vidų audrina, kaip jo prigimtis, temperamentas, nervų stiprumas ir paveldėjimas reaguoja į kančią. Mat, žmogus, ypač kančioje, mįslingas.

Gilinantį žmogaus mįslę, reikia būtinai prisiminti, kad kiekviename žmoguje yra du žmonės: fasado žmogus ir gelmės žmogus; oficialus žmogus ir privatus žmogus; žmogus kitiems ir žmogus sau. Juk žmogus paprastai vienaip daro tą patį, kai jis vienas, be liudininkų, ir kitaip, kai jis stebimas; vienoks jis yra namuose ir savo šeimos tarpe, o kitoks — už namų ir svetimųjų tarpe. Kartais nustembame, žmoguje prieštaravimą suradę. Bet tada mes pamirštame tiesą apie tuos du žmones: vieną tikrąjį — gelmės žmogų, kitą gi oficialųjį, kaukę nešiojantį ir ja savo tikrąjį veidą pridengiantį. Kas gali visada neklaidingai pasakyti, kuris veiksmas ar žodis yra gelmės žmogaus, o kuris fasado žmogaus?

Nežinome mes taip pat, kuri mintis yra proto ir kuri jausmo padiktuota. Gali mums atrodyti, kad tariami žodžiai yra protavimo padaras. Tuo tarpu — tai tik jausmo išdava. Be to,

jausmas nuspalvina mintį, o mintis sukelia jausmą. Gerai žinome, kiek įtakos į protavimą turi nuotaika ar jausmas. Vieną sykį ta pati knyga atrodo mums turininga ir verta skaityti, kitą gi — tuščia, bemintė ir neįdomi. Visa tai — priklausomai nuo mūsų nuotaikos. Čia peršasi didelės svarbos tiesa: jei protavimas veikia gyvenimą ir jį keičia, tai ir *gyvenimo būdas būtinai palieka antspaudą mūsų protavime ir jo turinyje*. Vadinasi, sprendžiant apie žmogų iš jo pareiškimų minčių, reikėtų žinoti gyvenimo šaltinį. Reikėtų žinoti, ar tos mintys yra jo protavimo padaras; ar jomis reiškiasi jis pats, ar tik kuri nors gyvenimo yda, gal net visas suterštas gyvenimas, mintis ne tik nudažys, bet ir padiktuoja. Mįslingas tad žmogus, nes visko apie jį nežinome, jo gelmių šaltinio neregime. Matome tik atskirus darbus ir tik paskirus žodžius girdime.

Su didžiausia mįsle susiduriame, kai svarstome *irracionalius pradus*, pasąmonės veiksmus, glūdinčius žmogaus prigimtyje ir ją veikiančius. Du dvasios pasauliai reiškiasi mumyse: psichinis gyvenimas, kuris susekamas ir sukontroliuojamas, ir pasąmonės gyvenimas, kuris sunkiau pažįstamas ir sunkiau prieinamas. Pasirodo, kad koks nors palyginti nereikšmingas įvykis gali turėti neproporcingų jam pasekmių visam žmogaus gyvenimui. Tai vienas slaptingų veiksmų, daugelio gyvenimą pakreipiąs nauja kryptimi. Kiek gi irracionalių momentų randame kūrėjų, genijų sielose! Kiek visokių netikėtų minties ir jausmo nušvitimų įkvėpimo pavidale! Kas visus tuos dalykus suseks ir į protinių dėsnių rėmus įstatys?

Iš kitos pusės, ar nedvelkia irracionalumu tai, kas iš esmės nėra irra-

A. Kurauskas

Consummatum est (šкіcas)

cionalu? Kaip sunku kartais atskirti išsiblaškimą nuo susitelkimo? Žmogus, susitelkęs į vieną, yra neišvengiamai išsiblaškęs kitu atžvilgiu. Lygiai taip didelis išsiblaškymas gali būti ženklų, kad žmogus yra neįprastai įsigilinęs į kurį nors vieną dalyką.

Ar nedvelkia irracionalumu jausmų sąmyšis, kai kuris žmogus mums patinka, o vis dėlto kai kas jame nepatinka? "Ji buvo taip jautri", — rašo P. Buck, — "kad net ir tuo tarpu, kai jai kas patiko, negalėjo pamiršti to, kas jai jame nepatiko". Reikšmingi filosofo H. Keyserling žodžiai, kurie pakerpa mūsų protinio išdidumo sparnus: "Protas taip negiliai įsminiga į daiktų esmę, nes visa esminga yra taip irracionalu".

Žmogaus pažinimą labai trukdo apibendrinimo dvasia, kai mes, atskirus faktus pastebėję, juos nepa-

grįstai ir nelogiškai praplečiame ir pritaikome visiems žmonėms arba atskiroms jų kategorijoms. Ta subendrinimo dvasia kaip prietaras neleidžia mums gyvenimo matyti tokio, koks jis yra. Mes matome jį tokį, kokį mums apibendrinimas diktuoja. R. M. Rilke pastebi, kad mes, kalbėdami apie atskiras žmonių grupes, vartojame daugiskaitą, kai tuo tarpu nėra daugiskaitos, o tik nesuskaitomos vienskaitos. Tuo jis nori pasakyti, kad mūsų apibendrinimai turi mažą bendro su tikrove. Kiekvienas žmogus yra atskiras pasaulis. Todėl reikėtų bandyti kiekvieną žmogų atskirai pažinti ir jį atskirai vertinti.

Bet neveltui filosofai pastebi, kad "pažinti reiškia prilygti". Vadinasi, žmogaus pažinimas nėra lengvas dalykas. Mat, norint pažinti žmogų, reikia priartėti prie jo lygmens, reikia patirti, ką jis jaučia. Pavyzdžiui, tik kenčiąs supras kenčiantį, ir tai tik iš dalies. Gal todėl mes vieni kitus taip mažai pažįstame, kad gyvename skirtinguose sveikatos, temperamento, išsimokslinimo, pergyvenimų lygmenyse. O kas svarbiausia, norint pažinti žmogų, reikia gerai nusimanyti apie gimtąją nuodėmę ir,

iš viso, apie pragaistingas ir griauinančias kiekvienos nuodėmės pasekmes žmogaus sieloje. Iš antros pusės, reikėtų pažinti ir apčiuopiamai pagrįsti gydančios ir statančios Dievo malonės veikimą žmogaus dvasios pasaulyje.

* * *

Žmogus yra labai mįslingas. Nė lengva jį pažinti. Kaip kartais, norint vandenį rasti, reikia giliai kasti, taip ir norint žmogų pažinti, reikia su juo ilgai gyventi. Bet net ir tada pasitaiško netikėtumų. "Žmogus yra neapsakomai slaptą būtybė", — pastebi J. Wassermann, — "ir be aiškiaregystės dovanos beveik neįmanoma jo atspėti".

Šitoje šviesoje labai įtikinančiai suskamba Viešpaties žodžiai: "Neteiskite... nesmerkite..." (Luk. 6, 37). "Brolau", — išpėja J. Galsworthy, — "neteisk! Širdis — tamsus šulinys". Iš antros pusės, išimęsius į žmogaus mįslingumą, atslūgsta maištingasis išdidumas, protestuojąs prieš religijos paslaptimis apsuptą Dievą ir nenorįs Jo priimti. Tada sielą nušviečia nuolanki išmintis: jei žmogus yra mįslė, tai ar Dievas neturėtų būti Mįslių Mįslė?!

Keturių pastorių kelias į katalikybę

DR. JUOZAS PRUNSKIS

Ne tik Europą, bet, galima sakyti, ir visą pasaulį aplėkė didelio susidomėjimo banga keturiais mokslo žmonėmis, evangelikų teologais, kurie ilgesnį laiką darbavosi protestantų sielovadoje ir kurie neseniai grįžo į katalikybę. Jie visi nebuvo eiliniai asmenys. *Pastorius Martin Giebner* buvo priėmęs protestantų

vyskupo šventimus. *Dr. Heinrich Schlier* buvo egzėgezės (Šv. Rašto aiškinimo) profesorius Bonnos universitete. *Pastorius Rudolf Goethe*, didžiojo to paties vardo rašytojo giminaitis, buvo vyriausybės patarėjas Hessės valstybės Kulto ministerijoje. *Dr. Georg Kluender*, šalia savo istorinių darbų, aštuoniolika metų dirbo

sielovados srityje vienoje parapijoje netoli Berlyno.

Jie visi, po ilgų tyrinėjimų, ryžosi tapti katalikais, žinodami, kad tuo žygiu neteks turėtų pareigų aukštosiose mokslo įstaigose ir turės pasitraukti iš tarnybų. Kas jiems įkvėpė tą ryžtą? Atsakymą į šį klausimą randame Wuerzburgėje išleistoje knygoje "Bekanntnis zur katholischen Kirche", kur visi keturi pasipasakoja savo kelią į katalikybę. Knyga susilaukė tokio susidomėjimo, kad per pusę metų išėjo keturios laidos su 20.000 egzempliorių.

Šioje knygoje jie išpažįsta savo gilius pergyvenimus ir pasakojasi, kas juos atvedė į katalikybę. Prof. Schlier sakosi prie to priėjęs, tyrinėdamas Šv. Raštą. Dr. Kluender buvo paveiktas savo istorinių studijų ir iš to išplaukusio susirūpinimo dievišku Bažnyčios kilnumu ir pilnumu. Pastorius Giebner buvo į katalikybę patrauktas savo uolumo liturgijai, apeigoms, pamaldoms ir sakramentų teikimui. Pastorių Goethe į katalikybę atvedė ieškojimas tikresnių meilės kelių prie Kristaus.

Giebner'io pasipasakojimai

Martin Giebner savo atsiminimuose pasakoja, kad jis buvo krikštytas Šv. Petro bažnyčioje Bautzene, kur du trečdaliai bažnyčios priklausė protestantams, o vienu trečdaliu naudojosi katalikai. Jis apgailestauja, kad jau protestantų mokykloje buvo gavęs klaidingas informacijas apie katalikybę, kurią vaizdavo tokią, kokią ją piešė protestantizmas viduramžiais. Į protestantų teologinę mokyklą jis atėjo pilnas nuoširdaus tikėjimo, tačiau buvo labai apviltas, kai Šv. Morkaus evangelija buvo vaizduojama tik kaip senų laikų literatūros veikalas, kai jis pamatė tiek

daug skepticizmo net evangelikų teologuose. Atitarnavęs kariuomenėje pirmojo pasaulinio karo metu, jis greitai buvo paskirtas į evangelikų parapiją. Arčiau bendraujant su evangelikų dvasiškiais, jį liūdnai stebino toks didelis pažiūrų skirtumas ir nesutapimas. Jis turėjo daug progos tai iš pagrindų ištirti ir pastebėti, nes darbavosi, kaip protestantų dvasiškis, 34 metus. Palaipsniui jis artėjo prie katalikybės. Jį traukė Dievo Motinos altorius. Jisai jautė, kad "Altoriaus sakramentas yra gyvybės šaltinis".

Būdamas protestantų dvasiškis, jis turėjo ir stulą. Tas liturginis kunigystės ženklas ėmė jam priminti: "Ar drįsi tu nešioti stulą, kuri yra tikros kunigystės ženklas?" Jame augo galingas ilgesys gauti tikrus kunigo šventimus, kuriuos jis žinojo esant Katalikų Bažnyčioje. Pagaliau, po ilgų svyravimų, jis ryžosi ieškoti katalikiškų šventimų, nutarė stoti į tų dvasiškių eiles, kurių nenutrūkstama grandinė eina nuo pat Kristaus. Jo sieloje išaugo gili meilė Eucharistijai, ir kai vienas protestantų dvasiškis pareiškė, kad kuo daugiau jų tikybės žmonių eina komunijos, tuo blogiau — nes jis netikėjo tikro Kristaus buvimo Švenčiausiame Sakramente — Giebner galutinai apsisprendė. Jis galutinai suprato, kad protestantizmui toliau nebegali priklausyti ir pasiryžo tapti kataliku. Jis tą žingsnį įvykdė 1951 m. Po kelių metų studijų, 1953 m. jis tapo išventintas katalikų kunigu. Dabar jis džiaugiasi, būdamas Katalikų Bažnyčioje, kurios kilmė yra dieviška. Jis pasakoja, kaip jaučiamas protestantuose išpažinties ilgesys, kaip ten norima turėti šv. Mišias. Katalikų Bažnyčią jis vadina žmonijos motina ir savo pasakojimą baigia šiais žo-

A. Kurauskas

Magdalena (lino raiž.)

džiais: "O Viešpatie, juk Tu meldeisi, kad mes visi būtume (tikėjimo) vienybėje, bet mes patys išsiskyrėme!"

Kai sostas laikomas aukštesniu už altorių

Georg Kluender savo atsiminimus pradeda žodžiais: "Po ilgų, atkaklių tyrinėjimų teologinių ir bažnytinių pagrindų, aš pasiryžau atsisakyti savo tarnybos evangelikų bažnyčioje ir pereiti į Katalikų Bažnyčią." Jis buvo jau gerokai pažengęs evangelikų bažnytiniuose sluogsniuose. Jo kelias į katalikybę, kaip pats prisipažįsta, buvo ilgų metų svarstymų vaisius. Pirmas artimesnis susitikimas su katalikybe buvo 1922 m., kai vie-

name evangelikų suvažiavime buvo vokiškai laikomos Mišios, kokios buvo tuoj po Liuterio laikų ir kurios buvo labai artimos katalikams.

Jį ėmė žavėti gregorianiško giedojimo švelnūs tonai. Jis pradėjo giliau jausti, kad protestantai neturi nenutraukiamo savo dvasiškių ryšio nuo Kristaus laikų, kaip katalikai. Jis jautė, kad "Katalikų Bažnyčia, kaip mylinti motina, turi jėgos savo prieglobstyje paslėpti žmones". O apie protestantizmą jis rašo: "Protestantų Bažnyčios paklydimas yra ne tik ieškojimas valstybės globojančio valdymo bažnytinių reikalų, bet tiesiog tvarkos sumaišymas, kai sostas yra laikomas aukštesniu už altorių" (84 p.). Jam didelį išpūdį darė patyrimas, kad katalikai taip nuoširdžiai meldžiasi už Bažnyčios vienybę. Savo ieškojimus Kluender taip apibūdina: "Ištisais dešimtmečiais aš stengiausi rasti tiesą evangeliškoje bažnyčioje. Ir kai jos ten neradau, supratau, kad evangeliškai bažnyčiai trūksta to pilnumo, kuris sudaro Kristaus Bažnyčios esmę... Sekta neturi praeities, neturės nei ateities, o ir dabartyje yra suskilusi į tūkstančius įvairių formų" (97 p.).

Jis pasakoja, kaip po tokių pergyvenimų tada mąstė, jog jam belieka arba susitraukti savo kiaute ir eiti pareigas, nepaisant vidinių pasikeitimų ir skirtingų nusiteikimų, arba ryžtis pasukti į katalikybę. Jis ryžosi. "Katalikų Bažnyčia visuose tuose svarstymuose man atrodė, kaip motina prie mano šalies" (106 p.). Savo pasiryžimą tapti kataliku jis taip apibūdina: "Savo žingsnį aš laikau lyg pakilimą aukštyn iš to religinio pasaulio, kuris, apreiškimo akimis matuojant, yra netobulas; lyg pakilimą į tą sferą, kuri mylinčiai mane supra pilnumu esmės, malonės, kilnumo"

(108 p.). Tapus kataliku, štai kas ji džiugina: "Katalikų Bažnyčioje išsiliejo Triasmienio Dievo pilnumas. Iš jo mes gavome Žodžio pilnumą, kaip tai yra Šv. Rašte ir Padavime. Joje yra pilnuma sakramentų, kuriais ji mus maitina. Ji reiškiasi dvasinės tarnybos pilnumu, mokymu, kunigyste ir ganytojavimu. Laiko pilnumą ji išreiškia kalendorinių metų ritmu. Visos žemės tautos ją išpažįsta ir pagerbia" (110 p.).

Kluender mato pasaulio istorijoje galingą liudymą už katalikybę: "Kai Katalikų Bažnyčia matė mirštant daug žemiškų santvarkų ir stebėjo, kaip vysta kitos krikščionybės formos savo nuomonių anarchijoje, jai (Kat. Bažnyčiai) buvo suteikta malonė išverti ištisas epochas nepasikeičiant; buvo duota vienybės malonė, išvengiant uniformiškumo; tobulumo malonė — nebaigiant savo tolimesnio vystymosi; pilnumo malonė — nepaskęstant šventvagiškame savęs garbinime" (112 p.). Protestantizmą jis kaltina sekularizmu, kurs atnešė mūsų kultūros irimą.

Didžiojo poeto giminaitis

Rudolf Goethe, didžiojo poeto ainis, augo labai religingoje šeimoje. Niekad į mokyklą neišeidavo, negavęs tėvų palaiminimo, klūpėdamas ant žemės. Evangelijos pasirinktomis studijomis jo motina labai džiaugėsi. Tačiau kuo toliau, tuo labiau jam krito į akis, kad kiekvienoje protestantų bažnyčioje yra kitaip. Jis ilgėjosi pilnumo ir tobulumo. Kai kurie evangelikų teologai jam net prasitarė: "O kad mes būtume tikroji Bažnyčia!"

Jis tiek priartėjo prie katalikybės, kad, kai nauju popiežium buvo išrinktas Pijus XII, pamaldų metu kartą jis protestantų bažnyčioje paprašė

tikinčiuosius pasimelsti, kad Dievas padėtų popiežiui sunkiose pareigose. Jis net išdrįso kartą užėti pas Berlyno katalikų vyskupą. Nemažos įtakos jam turėjo suartėjimas su katalikų profesorium dr. Schmitt, kurs kartą net su vyskupu pas Goethe svečiavosi. Kariams tarnaudamas, jis pradėjo aiškinti, kad negalima turėti neapykantos, už ką jis nacių buvo uždarytas namų arešte. Čia jis turėjo progos susipažinti su katalikų teologų veikalais, pvz., su Adamo "Katalikybės esmė".

Žmona taip pat panašiai jautė. Kitos protestantės ją kartą užpuolė, kam ji lanko katalikų bažnyčią. Ji atsakė, kad ten galinti geriau pasimelsti. Goethe daug galvojo apie tikrą eucharistinį pasikeitimą konsekrucijoje duonoje. Pagaliau jis įsitikino katalikybės tikrumu ir 1950 m. Mainze buvo priimtas į Katalikų Bažnyčią. Pats vyskupas jam suteikė pirmąją komuniją.

Dabar jam kilo nauja problema — kaip pragyventi? Vyskupas jį priėmė dirbti savo raštinėje. Kurį laiką jis dar gilinosi teologijoje ir 1951 m. buvo išventintas kunigu. Greit po to jis gavo net 278 laiškus iš vyskupų, kunigų, vienuolių, kurie jį sveikino. Vatikanas specialia dispensa jam leido ir toliau gyventi su žmona, ir jis pats ją priruošė priimti katalikybę. 1953 m. jis ir žmona, drauge su Mainzo vyskupu, buvo priimti popiežiaus privačioje audiencijoje.

Dabar jis savo pareiškime ryžtingai tvirtina: "Petro sostas išsilaikys, nors ir visos pasaulio galybės prieš jį sukiltų. Vokietijoje kitados prasidė-

Nelaimė yra geriausia mūsų mokytoja ir draugė. Ji mums nurodo gyvenimo prasmę.

A. France

jo tikėjimo skilimas, Vokietijoje turi prasidėti ir krikščionių susivienijimas“.

Naujasis Testamentas ir katalikybė

Heinrich Schlier gimęs iš liuteronų tėvų, kurie gerbė katalikybę, ir jis, net ir pasilikdamas liuteronu, jautė katalikybei palankumą. Paaugęs jis dar daugiau katalikybę pažino iš Bernanos, Claudel ir kitų žymių rašytojų veikalų. Tačiau galutinai jam atsiskleidė tikrojo tikėjimo šviesa, dėstant Naująjį Testamentą aukštojoje mokykloje, kai jis pamatė, kad liuterezmas yra nutolęs nuo apreištosios tiesos, o katalikybė nuo-

stabiai derinasi su Naujuoju Testamentu.

Jis ėmė kritiškai vertinti reformaciją, pripažindamas, kad tais laikais buvo pagrindo reformoms Bažnyčioje, tačiau ne tokioms, kurios Bažnyčią skaldo. „Metai iš metų augo mano įsitikinimas“, — rašo H. Schlier, — „kad pagal Naująjį Testamentą tegali būti viena tikroji Bažnyčia... Tas įsitikinimas jau nebeleido man pasilikti už Romos Katalikų Bažnyčios ribų.“ Savo pasakojimą jis baigia malda, kad Dievas atlygintų tiems, kurie palaikė jį tame religinės tiesos ieškojime, atvedusiam į katalikybę.

KODĖL AŠ PRARADAU TIKĖJIMĄ?

BRUNO MARKAITIS, S. J.

II

Ne vienas mūsų bus turėjęs progą ar progų susitikti su gydytoju, kuris buvo labiau suinteresuotas dideliu pacientų skaičiumi ir užmokesčiu negu individualaus paciento liga ir jo gerbūviu. Toks gydytojo elgesys ir toks nusistatymas galėjo mums ne tik nepatikti, bet, ko gero, net mus papiktinti. Vis dėlto mes neatsikreipėme prieš mediciną ir, šaltai pagalvoję, nepasakėme, kad, girdi, koks vienas gydytojas, tokie ir visi, bet susiradome mums priimtinesnį gydytoją, gerai žinodami, kad gydytojų dauguma yra kilnūs asmenys sunkioje ir nuolatinėje artimo tarnyboje, pasiryžę gyventi pagal idealą, kuris yra ir aukštas, ir šventas, ir pilnas pasiaukojimo. Dėl vieno blogo gydytojo mes neatmetėme nei medicinos mokslo, nei medicinos praktikos, aiškiai suvokdami, kad blogi, esantį blogame gydytojuje, suplakti su gėriu, glūdinčiu medicinoje, būtų ne tik

nelogiška, bet ir labai neteisinga. Dėl vieno blogo gydytojo mes nepasmerkėme medicinos.

Gyvenime susitinkame su įvairių ideologijų ir pasaulėžiūrų atstovais. Kai kurie šių atstovų kartais yra tiesioginė priešprieša visa to, ką ideologija ar pasaulėžiūra tiki ir skelbia. Vis dėlto mes vengiame suplakti juos su ideologija ar pasaulėžiūra ir jokių būdu nenorime atmesti ar pasisakyti prieš idealą dėl neverto ar mažiau verto jo atstovo. Mes gerai žinome, kad idealo pasmerkimas šiame ir panašiuose atvejuose būtų paviršutiniškas ir nesubrendęs žvilgsnis į vertybes, kurios pačia savo esme atstovauja gėrį, grožį, tiesą ir į juos veda. Negalima kaltinti nei rožės, nei lelijos, jei jos vystančios merdi sausras sukepintoje žemėje. Dėl idealo nevykusio atstovo mes neatmetame paties idealo. Idealas ir toliau tebereiškia gėrį, grožį ir tiesą,

kurių mes, regis, nematome idealo siekėjyje.

Istorijoje randame didelio masto žmonių — tiek karalių, tiek prezidentų, tiek ministerių pirmininkų, tiek diktatorių, kurie asmeninę ambiciją sumaišė su bendruomenės gerbūviu ir nuvedė tautą griuvėsių keliu. Pasi davę išpūstoms šėtoniško išdidumo svajonėms ir naudodamiesi kiekviena pikta ir klatinga priemone, jie iškėlė savo valstybę į pasaulinės galybės zenitą, nusipirkdami tą garbės vainiką išduotu kitų tautų krauju. Istorija žino ne vieną tokį atvejį. Vis dėlto, mes bandome panašiuose atvejuose atskirti nusikaltusį karaliaus elgesį nuo bendrinių gėrio ir tiesos reikalavimų. Nevykusio prezidento, garbėtroškos ministerio pirmininko, išdidaus diktatoriaus mes nenorime suplakti su valstybės konstitucija, kuri pasilieka gera, teisinga ir kilni, nors vadovaujamieji valstybės pareigūnai jos ir nesilaiko. Mes žinome, kad geros konstitucijos pasmerkimas dėl blogo pareigūno būtų panašus į gero automobilio atmetimą vien dėl to, kad jį vairuoja neatsargus, judėjimo taisyklių nesilaikęs ir su nieku nesiskaitęs šoferis. Galimas dalykas, kad toks šoferis bus skaudžios nelaimės priežastimi, paversdamas automobilį laužo krūva. Lygiai galimas dalykas, kad nevykęs prezidentas, ypač fanatiškas diktatorius, ne tik pačią konstituciją pakeis, pritaikydamas ją savo piktiems tikslams bei užmačioms, bet ir visą tautą pasiskandins beprasmiškame chaose ir kruvinoje suirutėje taip, kad kitiems teks pradėti krašto atstatymą, neturint sveikos plytos ir sotaus kėsnio — vis dėlto, jei mes objektyviai ir plačiai padėtį apžvelgiame, turime pasakyti, kad neprotingai padarytume, jei piktą ir nedorą diktatūrą, kuri val-

do terorą ir jėgą, suplaktume su visa tauta, kurią ji valdo. Nežiūrint tam tikro išdavikų ir parsidavėlių procento, mes griežtai skiriame tokią diktatūrą ar sistemą nuo visos tautos, ypač kai tauta neturi galimybių viešai ir laisvai pareikšti savo valią.

Visuose šituose atvejuose mes bandėme griežtai skirti idealą, vertybę, tiesą ir gerį nuo tų, kurie juos nevykusiai atstovauja, ir toks skyrimas mums atrodo ir teisingas, ir logiškas, ir būtinas. Kodėl tad mes darome vieną didelę išimtį religijai ir jos nevykusiam atstovui? Kodėl mes gana skubotai ir kartais labai kategoriškai pasmerkiame ir atmetame religiją dėl jos neverto atstovo? Šitaip mes elgiamės dėl svarbių priežasčių eilės, kurias mes čia bandysime suminėti.

Viena pagrindinių priežasčių, kodėl mes atmetame religiją dėl jos neverto atstovo, yra mūsų klaidingas įsitikinimas, kad religija kiekvieną jos prisilaikantį asmenį turi besąlyginiai padaryti ne tik gerą, bet praktiškai — idealų žmogų. Šitoks galvojimas, žinoma, turi tiesos dalį. Deja, jo tragiškoji nelaimė glūdi tame, kad jis, vienašališkai problemą svarstydamas, nemato reikalo gilintis į žmogui būtinas pastangas gyventi pagal religijos turinį ir reikalavimus. Tokiu būdu, religija padaroma savos rūšies magika, legendariniu jaunystės elektryku, kurį išgėręs senas žmogus tampa jaunu, neatsižvelgiant nei į jo charakterį, nei į dorą, nei į pasaulėžiūrą.

Tiesa, kad religija — savo antgamtinio turinio ir antgamtinio malone — turi nuostabią jėgą transformuoti žmogų, bet ši jėga yra esminiai priklausoma vienos neišvengiamos sąlygos, būtent, žmogaus bendradarbiavimo. Be šio bendradarbiavimo

A. Kurauskas

Giedotojos (litogr.)

religija yra bejėgė. Šia prasme reikia suprasti ir Šv. Augustino žodžius, kai jis sako, kad Dievas galėjo sutverti mus be mūsų, bet Jis negali išganyti mūsų be mūsų. Labai gaila, kad dažnas žmogus, sprendamas apie religijos įtaką individo gyvenime, pamiršta šį labai didelės svarbos dalyką.

Pirmiausia, religija nėra magika. Ji yra žmogaus santykis su Dievu, duodęs žmogui ir antgamtinį idealą, ir dievišką pagalbą siekti šio idealo. Kadangi šis santykis išreiškia kūrybingą, prasmingą ir reguliary dviejų

asmenų kontaktą, tai jis turi remtis nuolatiniu tų asmenų bendradarbiavimu. Nesunku suprasti, kam šitame santykyje priklauso pirmenybė ir teisė nusakyti bendradarbiavimo būdą, sąlygas ir reikalavimus. Tvėrėjas, sutvėręs savo kūrinį prasingam tikslui, primena kūriniui, kad jis, siekdamas šio tikslo, turi naudotis atitinkamomis priemonėmis, turi prisilaikyti tam tikrų normų, turi atsiminti savo ribotumus. Kitaip jis bus laivas be vairo, traukinys be bėgių, automobilis be ratų. Šitame santykyje žmogus turi suvaidinti savo vaidmenį, turi atiduoti savo duoklę.

Kada mes svarstome religijos sąvoką, vadinasi, žmogaus ir Dievo santykį, mes sakome, kad praktinė religija yra ne tik Dievo tiesos pažinimas, bet ir išpažinimas. Kitais žodžiais, jos realizavimas kasdieniame gyvenime. Kiekvienos vertybės pasisavinimas reikalauja žmogaus pastangų, proto ir valios veiksmų. Žmogus gali pasisavinti kokią vertybę daugiau ar mažiau, nes jis ją daugiau ar mažiau pažįsta, nes jis jos daugiau ar mažiau siekia.

Šis gyvybinis reikalavimas taikomas visoms žmogiškojo veiklumo sritims. Pavyzdžiui, jis taikomas menui. Studentas gali ilgus metus sėdėti konservatorijoje ar meno mokykloje ir įsigyti didelį teoretinių žinių pluoštą, o kas svarbiausia, pasisavinti išraiškos priemones ir apvaldytą techniką. Visa šita neturės jokios reikšmės jo ateities kūrybai, jei jis nepasinaudos nei įsigytais žiniomis, nei pasisavinta technika. Nesvarbu, ar pradedas reikštis kūrėjas turi formalų išsimokslinimą, ar jis yra savamokslis, pasisavinęs jam reikalingas žinias privačiu būdu. Kas svarbu, kad jis teoriją, vadinasi, vienu ar kitu būdu įsigytas žinias,

tiesas ir principus, pritaikytų praktikai. Tai yra būtina ir neišvengiama sąlyga. Kūrėjas gali būti klasikinio meno atstovas. Jis gali būti modernistas ar kraštutinis futuristas. Jei jis nori būti tikras ir autentiškas kūrėjas, jis turi teoriją taikyti praktikai. Kito kelio nėra, ir jei kūrėjas šiuo keliu eis, jis liks nevaisingas medis neužsėta dirva, bežiedė gėlė. Jis galės būti meno kritikas, meno istorikas, net meno mokytojas, bet jis niekada nebus meno kūrėjas pagrindine žodžio prasme.

Jei tai teisinga meno atvejuje, tai žymiai teisingiau pritaikomųjų mokslų srityse. Pasaulis niekada nebūtų išvydęs atominės energijos panaudojimo konkrečiuose atvejuose, jei atominė teorija nebūtų buvusi pritaikyta praktikai. Maža būtų buvę naudos iš didžiųjų idėjų, gimusių genijų galvose, jei jos ten būtų ir pasilikusios. Maža būtų buvę naudos iš idomių, gaivalingų minčių, švystelėjusių išradėjų smegenyse, jei jos nebūtų tapusios kūnu. Pavyzdžiui, maža būtų buvę kam naudos iš Dr. Salk drąsių ir ištvermingų idėjų, jei jos nebūtų nuėję sunkių praktinių eksperimentų kelią ir nebūtų tapusios skiepu serumu prieš polio ligą.

Vadinasi, visose mokslo ir meno šakose teorija yra taikoma praktikai. Iš kitos pusės, teorijos įgyvendinimas gali būti geresnis ar blogesnis, tobulesnis ar netobulesnis. Ir religijoje teorija turi būti pritaikyta praktikai. Nėra ko stebėtis, kad ir religinis bei dorovinis idealas turi savo niuansų praktikoje, t. y., gyvenime. Tokiu būdu, tikintysis skiriasi nuo tikinčiojo, kunigas nuo kunigo, vienuolis nuo vienuolio, šventasis nuo šventojo. Tokiu būdu, net to paties žmogaus gyvenime yra ar gali būti laikotarpių, kuriuose religinis gyvenimas

buvo stipresnis, gilesnis ir gyvesnis.

Kai mes susitinkame nevykusį religijos atstovą, turime apčiuopiamą pavyzdį, kuriame religijos teorija eina vienu keliu, o jos praktika — visai kitu. Tiesa, toks žmogus gali prisilaikyti tam tikrų išorinių formų. Kai kurioms tų formų jis gali duoti ir šiek tiek turinio, bet tikrumoje jis nededa rimtų pastangų perkelti religijos teorijos esmę į praktiką. Mes čia nekalbame apie tuos žmones, kurie tiki, geriau sakant, pripažįsta tam tikro Dievo esimą, bet atmeta bet kokią religinę praktiką. Čia turime omenyje asmenis, kurie turi religiją, bet kurie jos nepadaro dinaminio veiksmu, kūrybinga jėga, duodančia gyvybę, turinį ir tikslą visam jų gyvenimui. Ir vėl mes čia nekalbame apie tuos, kurie turi religiją, pagal ją gyvena ir, gal būt, kasdien patiria žmogiškosios prigimties ribotumą ir žmogiškosios silpnybės įkyrumą. Nekalbame apie tuos, kurie grumiasi, puola ir vėl keliiasi. Čia mes norime atkreipti dėmesį ypatingai į vieną religijos atstovo tipą, kuris sąmoningai atskiria religijos teoriją nuo religijos praktikos, kuris nededa kasdienių ir rimtų pastangų, kad religijos esmė persunktų jo pasaulėžiūrą, dorovinį nusistatymą, jo minčių, žodžių ir veiksmų turinį.

Krikščioniškosios religijos turinys susideda ne tik iš draudimų eilės, kurie verčia susilaikyti nuo vienos ar kitos rūšies veiksmų, bet ypatingai ir esmingai — iš teigiamų įsakymų, kurie liepia kultivuoti gerį, grožį ir tiesą ir jais dalintis su savo artimu. Čia mes gal šiek tiek neįprastai išreiškėme esminę religinės praktikos tiesą, kuri reiškia ne vien nuodėmės vengimą, bet ypač dorybės įsigijimą ir jos kultyvavimą bei joje tobulėjimą. Tiek nuodėmės vengimas tiek dory-

bės kultyvavimas liečia ne tik patį tikintįjį, bet taip pat Dievą ir tikinčiojo artimą — kiekvieną kitą žmogų, su kuriuo tikintysis susiduria. Kitais žodžiais, nuodėmės vengimu ir dorybės kultyvavimu tikintysis įrodo savo meilę ir Dievui ir žmogui. Mat, meilė yra krikščionybės branduolys ir gyvojo tikėjimo širdis. Pagal meilės turėimą ar neturėimą mes apsprendžiame krikščionio vertę. Pagal meilės kūrybingumą ir dinamiškumą mes nujaučiame tikinčiojo dvasingumą ir jau įgyvendintąjį idealo aukštį. Bet meilė yra tokia tikrovė, kuri visoms kitoms tikrovėms duoda ir spalvą, ir šilumą, ir net jėgą. Žmogus gali turėti ar įsigyti visą gerų ypatybių eilę, bet tik gyvoje meilėje tos ypatybės suspindi vaiskia šviesa, gaivalinga galia padvelkia.

Tiek dorybių įsigijimas, tiek jų apipavidalinimas antgamtinė meile — kitais žodžiais, visiškas persiėmimas Kristumi ir Jo dvasia — yra daugialypis idealas, reikalaujantis ne tik didelių ir nuolatinių proto ir valios pastangų, bet ir antgamtinės pagalbos. Čia žmogus turi nuolat kovoti prieš savo nupuolusią prigimtį, prieš savo egoizmą, ambiciją, pavydą ir kitus polinkius. Jis turi kasdien nešti savo netobulumų ir silpnųbių kryžių, sekdamas nukryžiuotąjį pasaulio Išganytoją. Juk kitaip jis nebus Jo mokinytis ir nebus vertas krikščionio vardo. O kur visos tos gyvenimo problemos, kurios gali būti krikščioniškai išsprendžiamos tik teisingumu, kantrybe, nuolankumu ir pasiaukojimu? Juk krikščionybė yra šviesa, ir kas Kristų seka, tas neturėtų vaikščioti tamsybėje. Liuteris savo laiku siūlė visai kitokią pažiūrą, kurią jis išreiškė štai kokiais žodžiais: "Pecca fortiter, crede fortius" — "drąsiai nusidėk, bet dar drąsiau tikėk". Stiprūs

tai žodžiai, bet jie dorovės problemą išsprendžia lygiai taip, kaip pasidavimas pagundai. Krikščioniškojo tobulumo idealas čia susiūbuoja iš pamatų, ir tikinčiojo pastangos nebeturi nei prasmės nei proporcingo tikslo.

Kartojame, kad bene kiekvienas žmogus pergyvena laikotarpius, kuriuose jo religinė praktika gyvesnė ir gilesnė. Klaidingai darytume, jei žmogaus religinį gyvenimą nusakytume, remdamiesi vien jo silpnaisiais momentais. Dar klaidingiau pasieltume, jei idealą ar religiją atmetume vien dėl to, kad jie viename ar kitame asmenyje, ar net didesnėje grupėje yra dar tik paviršutiniškai įgyvendinti. Net vasarą pasitaiko tamsių dienų, bet mes dėl to nesakome, kad jau saulės nebėra.

* * * * *

Religija yra žmogaus santykis su Dievu. Bet šitame santykyje žmogus klūpo ant kelių, o Dievas sėdi savo amžinojo majestoto soste. Demokratija yra bene kilniausia žmonių bendradarbiavimo forma. Ir Viešpats Kristus bus buvęs didžiausias visų laikų demokratas pačia giliausia žodžio prasme, kai Jis tapo žmogumi, kai dideliu nusizeminimu ir kantrybe kentė priešų šmeižtus ir kančios gėdą, kai Jis beraščiams žvejams, pie-menims ir vynuogių augintojams aiškino Dievo žodį. Bet žmogui nevalia užmiršti, kas jis yra, ir kas yra Dievas. Viena protestantiškosios reformacijos nelaimių buvo ta, kad ji bandė atimti iš Dievo vainiką ir skeptrą ir atiduoti juos žmogui. Religijoje Dievas kalba, o žmogus klauso. Mums didelė paguoda ir didelė garbė vadinti ir laikyti Dievą savo Tėvu. Jis yra mūsų Tėvas. Bet tarp Jo ir mūsų dunkso begalinis skirtingų prigimčių okeanas, ir prieš Jo majestotą mes visi esame dulkės ir

ALGIRDAS KURAUSKAS

Šio mėn. "Laiškai Lietuviams" yra iliustruoti grafiko, dekoratoriaus Algirdo Kurausko kūryba. Jis gimė 1923 m. liepos mėn. 13 d. Kaune. Meno studijas pradėjo Kauno Taikomosios Dailės Institute 1941 m. Karas studijas sutrukdė. Atsidūręs Vokietijoje, nuo 1946 m. vėl studijavo Meno ir Amatų Mokykloje Freiburge. 1949 m. mokyklą baigia ir tais pačiais metais gauna prancūzų karo valdžios stipendiją. Studijas gilina Paryžiuje.

1951 m. emigruoja į J.A.V. ir Čikagoje studijuoja meno pedagogiką. 1953 m. pakviestas tikroju nariu į Lietuvos Dailės Institutą. Nuo 1955 m. — Society of Typographic Arts narys. Tais pačiais metais konkursinių egzaminų keliu priimtas į J.A.V. scenos dailininkų profesinę sąjungą — United Scenic Artists.

Yra atlikęs iliustracijų ir kitų taikomosios grafikos darbų lietuvių ir amerikiečių leidiniams. Sukūrė ir realizavo projektus dekoratyvinei sieninei tapybai, vitražams, scenos dekoracijoms ir kostiumams. Dirbdamas dekoravimo bendrovėje "Hanns R. Feichert Studios", yra padaręs eilę vidaus dekoravimo projektų, už kuriuos bendrovė dekoratorių konkurse Los Angeles 1952 m. laimėjo tris pirmąsias vietas. Grupinėse parodose su lietuviais ir svetimtaučiais dalyvavo: Vokietijoje, Prancūzijoje, Šveicarijoje, Kanadoje ir J.A.V.

A. Kurauskas

Benamiai (šкіcas)

pelenai. Kas reformuoja savo religiją, neatsižvelgdamas į Dievo teises ir reikalavimus, tas paneigia, kad religija yra Dievo ir žmogaus santykis, tas nebeklauso, ką Dievas kalba į jo širdį. Kas susikūrė religiją pagal savo egoizmą, tas greičiausiai religijos jau iš viso nebeturi, tas laiko rankose nulaužtą medžio šaką, nebeturinčią gyvybės nei sužaliuoti nei prazysti.

Archeologai iškasa įvairių senienų ir bando iš jų nusakyti praeities laikotarpio kultūrą ir jos laipsnį. Kartais tai būna tik šukė, kuri archeolo-

gui liudija apie seniai gyvenusius žmonių kultūringumą ir dvasios laimėjimus. Panašiai yra ir su nevykusių religijos atstovu, kuris mums kartais atrodo tik šukė. Tas, kuris neatkreips dėmesio į tai, ką ta šukė iš tikrųjų reiškia ir atstovauja, sutryps ją, kaip ir kitas šukes. Bet žmogus, turįs religijos pažinimą, dvasios subrendimą ir visumos viziją, prisiartins prie šios tariamos šukės su pagarba, nes ji vis tiek bylos jam apie nuostabų dvasios pasaulį, pati būdama labai nereikšminga to pasaulio dalis.

JAUNIMO PASLAPTYS

Juozas Vaišnys, S. J.

MEILĖ IR ĮSIMYLĖJIMAS

Pagrindinis žmogaus pašaukimas yra mylėti. Tai yra ne tik žemiškojo, bet ir amžinojo gyvenimo tikslas. Šioje žemėje žmogus tik mokosi mylėti ir laiko meilės egzaminus. Jei išlaikys — galės mylėti amžinai, o jei neišlaikys — bus pasmerktas amžinai neapykantai. Meilė yra svarbiausias Dievo įsakymas, visų Jo įsakymų sintezė. "Mylėk savo Viešpatį Dievą visa širdimi, visa siela, visu protu, visomis jėgomis, o savo artimą kaip pats save." Pats Kristus aiškiai pasakė, kad tai yra svarbiausias įsakymas, kuriuo remiasi visas įstatymas ir pranašai; kas šį įsakymą laikys, bus išganytas, nes tai yra daug svarbesnis dalykas už visas deginamąsias aukas ir atnašas (plg. Mt. 22, 37-40; Lk. 10, 25-28; Mrk. 12, 30-34).

Tačiau kai yra kalbama apie Dievo ir apie žmonių meilę, kai sakoma, kad reikia Dievą mylėti visa širdimi, kad reikia mylėti ne tik draugus, bet ir priešus, tai ne vienam kyla daug neaiškumų. Ar galima ką nors mylėti visa širdimi? Juk aš myliu ne tik Dievą, bet ir įvairius man artimus asmenis. Aš myliu tėvus, brolius, draugus, tad mano širdis jau yra labai padalinta, ir atrodo, kad Dievui telieka jos maža dalelytė. O gal tos Dievo meilės kartais ir visai nėra, nes ji širdyje lyg ir neįsijaučia, ji

yra nustelbiama visokių žemiškų meilių.

Ir apie žmonių meilę galvojant, yra daug neaiškumų. Dažnai jaunuolis ar jaunuolė draugui ar draugei sako: "Aš tave myliu visa širdimi!" Bet, gal būt, po to suabejoja, ar tai yra tiesa, ar tai nėra tik tuščias pasakymas, jeigu jau ne veidmainiavimas. Atrodo, kad visa širdimi galima mylėti tik vieną. Jeigu šalia jo myli dar ką nors, tai jau nėra vieno iš jų visa širdimi negali mylėti, bet tik dalimi širdies.

Bet meilė juk nėra koks nors medžiaginis dalykas, matuojamas centimetrais ar sveriamas gramais. Meilė yra dvasinė, todėl visa širdimi tuo pačiu metu galima mylėti ir Dievą ir daugybę žmonių. Vis dėlto, jeigu ir tai suprasi, dar liks daug neaiškumų. Tikrai keista: juk meilė yra toks kasdieninis reiškinys, o taip sunku ją suprasti! Kristus sako, kad meilė žmogų išgano, bet iš praktikos žinome, kad neretai ir pražudo! Sakoma, kad meilė yra gražiausias dalykas pasaulyje, bet kasdieninis gyvenimas rodo, kad kartais ji tampa nuodėminga ir bauri! Taip pat kai kam labai keistai nuskamba žodžiai, kad meilė yra didžiausias įsakymas. Argi galima įsakyti ką nors mylėti? Juk mums atrodo, kad meilė savaime ateina ir savaime praeina, kad ji vi-

siškai nepriklauso nuo mūsų valios ir noro. Kartais labai norėtum ką nors įsimylėti, bet negali ir gana. O kai kada pasitaiko ir taip, kad nuo meilės bėgi, bet ji širdį taip surakina, kad niekur negali pabėgti.

Visi šie neaiškumai kyla dėl to, kad dauguma žmonių nesupranta, kas yra tikroji meilė. Dažnai yra maišoma tikroji (valios) meilė su jausmų meile (įsimylėjimu). Mylėti jausmų meile arba įsimylėti galima ne tik žmogų, bet ir Dievą. Nesakome, kad jausmų meilė yra bloga, bet jos vienos nepakanka, jeigu nėra valios meilės. Jausmų meilė nepriklauso nei nuo žmogaus proto nei nuo valios. Ji tikrai savaime ateina ir savaime praeina. Ji nėra apgalvota, norėta, siekta, bet grynai spontaniška. Specifiniais žmogaus veiksmais mes laikome tuos, kurie priklauso nuo proto ir valios. Todėl toji spontaniška jausmų meilė arba įsimylėjimas priklauso žemesniajai žmogaus prigimčiai. Ji nepadaro žmogaus nei geresnio nei blogesnio. Ji gali tik žmogų pakankinti, gali jį versti atlikti kartais labai heroiškus, o kartais labai neprotingus darbus. Ji gali žmogų laikinai apsvaiginti ir jam suteikti malonumo, panašiai kaip surūkyta cigaretė arba išgertas stiklas vyno. Jausmų meilė nėra pastovi: kaip netikėtai ji ateina, taip netikėtai ir praeina. Ir antgamtinė prasme ji yra nulis, nes žmogui neduoda jokių nuopelnų amžinam gyvenimui. Todėl nebūtų teisinga ją vadinti meile, verčiau mes ją vadiname įsimylėjimu.

Jausmų meilė (įsimylėjimas) gali būti drauge su valios meile, todėl jas viena nuo kitos atskirti kartais gali būti gana sunku. Vis dėlto, rimtai save paęgzaminavus, galima suprasti, ar kuris nors asmuo mano yra mylimas jausmų ar valios meile. Štai ke-

letas klausimų berniukui, kuris nori žinoti, ar jis yra įsimylėjęs mergaitę jausmų meile:

1. Ar, tai mergaitei įėjus į tavo kambarį, kambarys nušvinta kažkokia mistiška šviesa?

2. Kai ji praeidama tavo pasveikina ar tau nusišypso, ar jauti, kad jau ne žeme vaikščioji, bet beveik oru skrendi?

3. Kai ji ištaria tavo vardą, ar net atrodo, kad jis daug gražiau skamba negu paprastai?

4. Kai tu rašai kam nors laišką, kartais reikia daug galvoti ir graužti plunksnakotį, bet ar nepastebėjai, kad, kai jai rašai, žodžiai ir mintys plaukte plaukia?

5. Ar tu ir sau nesiperki tokių gramafono plokštelių, kurios jai patinka; ar dažnai neniūniuoji jos mėgiamų dainelių; ar nepastebėjai, kad esi nusipirkęs visą eilę drabužių josios mėgstamos spalvos?

6. Ar važiuodamas nepasuki ta gatve, kur ji gyvena, ir nepažvelgi į jos langą, nors gerai žinai, kad jos nėra namie?

Jeigu į šiuos klausimus turėsi atsakyti "taip", tai žinok, kad tą mergaitę esi įsimylėjęs jausmų meile. Bet, ir apie Dievo meilę kalbant, galima statyti panašius klausimus. Štai keletas:

1. Ar vien tik mintis eiti į bažnyčią arba melstis nepripildo tavęs kažkokio švelnaus džiaugsmo?

2. Ar nori būti bažnyčioje vienas, kad galėtum ilgai klūpėti prieš altorių?

3. Ar tau atlikti religinėms pareigoms nereikia jokių pastangų, nes prie jų esi traukte traukiamas?

4. Ar, skaitydamas religinio turinio knygas, niekad nenori baigti ir užmiršti net kitas savo pareigas?

5. Ar tu renki religinius paveiksliu-

A. Kurauskas

Vaisių pardavėjas (litogr.)

kus, dažnai į juos žiūri, juos bučiuoji?

6. Ar visiškai net nepajunti, kai ir su kitais pradedi kalbėti apie religinius dalykus, nors tam ir neturi aiškaus tikslo?

Jeigu į šiuos klausimus turėsi atsakyti "taip", tai tu myli Dievą jausmų meile. Tai nėra blogas dalykas, bet nėra nė šventumo pažymys. Tokios meilės nepakanka, būtinai yra reikalinga ir valios meilė. Jausmų meilei nereikia jokių pastangų. Į ją tartum įkrenti lyg į kokį sūkurį ir esi jo nešamas. Tai gerai išreiškia ir angliškas pasakymas "to fall in love". Ši jausmų meilė nepriklauso nuo mūsų valios, todėl, galima sakyti, ji nėra mūsų dalykas, bet tai, kas mums atsitinka.

Nors dauguma ypač jaunų žmonių tik šią jausmų meilę ir laiko tikrąja meile, bet gyvenimas kiekvieną pamoko, kad ji yra labai nepastovi ir tęsiasi labai trumpai. Dažnai jaunavedžiai iš pradžių vienas kitą myli jausmų meile. Šiai meilei ugdyti nereikia jokių pastangų, priešingai gal net reikia pastangų jai tramdyti. Bet po kiek laiko ji pranyksta. Tačiau jaunavedžiai vis tiek turi drauge gyventi ir vienas kitą mylėti. Bet dabar jų meilei jau reikia pastangų, reikia valios. Ir jeigu jie vienas kitame tikrai ką nors ras, kas yra verta meilės, jeigu jie supras, kad turi vienas kitą mylėti, nes tik tokiu būdu bus laimingi ir išlaikys nesugriuvusią savo šeimą, tai tarp jų gali kilti tikrai pastovi ir laimę teikianti valios meilė. Ir Dievą žmogus turi mylėti valios meile, nors jausmų ir nebūtų traukiamas atlikti savo religines pareigas. Juk tai yra Dievo įsakymas. Ši meilė ir uolus pareigų atlikimas žmogų daro laimingą ir šiame ir kitame gyvenime.

Valios meilė, tiek Dievui tiek žmonėms, priklauso tik nuo mūsų noro. Jeigu nori ir stengiesi mylėti, tai būk tikras, kad myli. Jeigu šios meilės nėra, tai visuomet trūksta rimtos valios ir noro. Labai klysta tie žmonės, kurie, manydami, kad Dievo ar žmogaus nemyli (nes neturi jausmų meilės), visai nesistengia mylėti ir savo pareigų atlikti.

Norėdami aiškiau pažinti, kaip pasireiškia valios meilė, pastatykime keletą klausimų tiems patiems asmenims, kuriems statėme klausimus, norėdami žinoti, ar juose yra jausmų meilė. Jeigu mes šiuos klausimus statytume tam išimylėjusiam berniukui, tai jo atsakymai gal nebūtų tikslūs, jais nebūtų galima pasitikėti, nes jausmų meilė, nustelbusi ir protą ir valią, trukdytų teisingai spręsti. Bet

suponuokime, kad minėtas berniukas vedė tą mergaitę, kurią jis buvo įsimylėjęs jausmų meile. Praėjo keletas metų po vedybų, ta romantiška jausmų meilė išblėso ir pasiliko tik realus kasdieninis gyvenimas su visais jo vargais, nepasisekimais, aukomis, bet kartais ir su laimės kibirkštelėmis. Žinoma, gal būtų galima pasakyti, kad jeigu tie du jauna-vedžiai, išblėsus jausmų meilei, vis dėlto drauge gyvena, tai tarp jų yra valios meilė. Bet manome, kad to valios meilei neužtenka, laukiame iš jos ko nors daugiau. Neužtenka tik, dantis sukandus, vienas kitą pakęsti ir toleruoti. Valios meilė turi aiškiau ir pozityviau pasireikšti įvairiose gyvenimo aplinkybėse. Štai keletas klausimų, į kuriuos turėsi atsakyti "taip", jeigu nori pasigirti, kad turi tikrąją valios meilę (žiūr. "Dvylika klausimų vyrams", "Laišk. Liet." 1954 m., 90 psl.):

1. Ar visuomet esi švelnus, teišs ir suprantąs žmoną savo vyriškuose reikalavimuose?

2. Ar stengiesi su žmona pasidailinti savo išgyvenimais, rūpesčiais, darbo įspūdžiais ir kitais tavo dominančiais klausimais; ar stengiesi supaprastinti savo žmonos rūpesčius; ar domiesi tuo, kas jai įdomu?

3. Ar parodai žmonai nors dalelę to dėmesio, kurį rodei prieš vestuves: ar parneši jai gėlių, dovanėlių, ar prisimeni jos vardo ir gimimo dienas, ar pasveikini ją Motinos dieną, ypač jeigu jau ji motina arba ruošiasi ja tapti, ar tinkamai atšventi jūsų vedybinio gyvenimo sukaktį?

4. Ar duodi savo žmonai kiekvieną savaitę ar kiekvieną mėnesį nors truputį pinigų, kuriuos ji gali skirti tik savo reikalams ir neprivalo tau duoti apyskaitos?

5. Ar savo žmoną vertini ir gerbi

kitų akivaizdoje; ar, kitiems girdint, jos nekritikuoji, o gal giri kitų moterų gražesnę apsirengimą, geresnę skonį, didesnę išmintį, tobulesnę šeimnininkavimo būdą?

6. Ar padedi namų apyvokos darbuose?

7. Ar daliniesi su žmona poilsio valandomis; ar kur nors drauge išeinatė?

8. Ar esi paslaugus žmonai: užvelki apsiaustą, leidi jai pirma įeiti pro duris, padėkoji už mažus patarnavimus?

9. Ar pastebi naują žmonos suknelę, kai ji nori tau pasirodyti, ar matai išpuoštus kambarius, kai grįžti iš darbo, ar pastebi jos skaniai ir įvairiai paruoštus pietus, kuriuos gal rengė valandomis, kad tavo nustebintų ir pradžiugintų?

10. Ar savo žmona pasitiki, ar be reikalo jos neįtarinėji, ar nesi pavydus?

11. Ar esi tvarkingas namuose, ar stengiesi žmonai padaryti gerą įspūdį?

12. Ar užsiimi religine praktika drauge su žmona, žinodamas, kad be Dievo pagalbos judviejų meilė nebus pastovi?

Šiuos klausimus statome vyrams, tačiau panašių klausimų būtų galima sugalvoti ir moterims. Atsakyti į šiuos klausimus teigiamai bus lengva, jei šeimoje viskas gerai sekasi. Bet jeigu vienas yra blogo ir sunkaus charakterio, jei kokiu nors būdu įžeidė, jei kitai pusei nusikalto, tada visa tai iš meilės atleisti ir teigiamai į šiuos klausimus atsakyti yra sunkiau, bet kaip tik tokiu atveju yra proga pasirodyti tikrai valios meilei. Norime labai stipriai pabrėžti, kad mylėti jausmais yra lengva, bet mylėti valia — kartais gali būti labai sunku, reikalauti didelių aukų, kitos

pusės supratimo ir savo egoizmo atsižadėjimo.

Kalbėdami apie valios meilę Dievui, pastatysime truputiuką kita forma tuos pačius klausimus, kuriuos statėme, kalbėdami apie jausmų meilę:

1. Ar kasdien meldiesi ir eini kas sekmadienis į bažnyčią, nors kartais tam nejauti jokio noro ir patraukimo?

2. Ar eini į bažnyčią išklaudyti Mišų ne dėl to, kad jaustum kokį nors asmenišką malonumą ar pasitenkinimą, bet dėl to, kad Dievas to nori, kad ten dalyvaudum Jo kančios atnaujinime, nebijodamas ir pats pakentėti?

3. Ar eini dažnai sakramentų, nors tau tai ir labai sunku, žinodamas, kad sakramentai tau suteikia atgaminį gyvenimą ir sujungia tave arčiau su Dievu?

4. Ar skaitai religines knygas ir stengiesi apsišviesti tikėjimo dalykuose, nors tuo pat metu galėtum skaityti įdomesnes knygas ar užsimti kokia nors savo jausmams malonesne pramoga?

5. Ar stengiesi Dievą mylėti, nežiūrint, ką sakys tavo jausmai: ar vis tiek uoliai atlieki savo pareigas Jam, nors tau kartais atrodo, kad Jis tave pamiršo, kad leido tau kokią nors nelaimę, kad kitiems geriau sekasi negu tau?

6. Ar, su kitais kalbėdamas, stengiesi išvengti visa to, kas galėtų įžeisti Dievą ir religiją, ar mėgini kartais ir kitus religiniuose klausimuose apšviesti, nors kai kurie tave dėl to gali ir pašiepti?

Į šiuos klausimus atsakyti teigiamai tam, kuris yra pilnas jausmų meilės Dievui, kuris jaučia tam tikrą dvasinę paguodą, yra lengva. Tačiau tikra valios meilė pasirodys ta-

da, jei galėsi teigiamai į juos atsakyti net ir tada, kai esi nuliūdime, nusiminime, kai jauti dvasinę sausumą, kai tau atrodo, kad Dievas nuo tavęs taip toli... Mylėk Jį, prisiversk atlikti visas savo religines pareigas, ir pamatysi, kad Jis prie tavęs priartės. O jeigu Jo artumo ir nejaustum šiame gyvenime, tai tikrai pajusi kitame.

Iš visa to, apie ką čia kalbėjome, galima lengvai atsakyti ypač į du neaiškumus, kylančius šioje srityje.

1. Kažin ar aš myliu Dievą visa širdimi, ar aš Jį myliu labiau už visa kita? Atrodo, kad ne. Manau, kad aš savo tėvus, brolius, vaikus, žmoną ar draugus myliu labiau negu Jį. Šis skrupulas kyla dėl to, kad yra sumaišoma jausmų ir valios meilė. Jausmais gal tu tikrai daugiau myli kai kuriuos asmenis, bet jeigu tu nori Dievą labiau mylėti už viską, tai būk tikras, kad ir myli.

2. Ar aš myliu Dievą dėl Jo paties, ar dėl savęs, žinodamas, kad už Jo meilę gausiu atlyginimą kitame gyvenime? Kartais atrodo, kad tik dėl savęs ir dėl atlyginimo, dėl noro patekti į dangų. Čia vėl galima tą patį pasakyti — jeigu tu nori Dievą mylėti dėl Jo paties, tai ir myli. Kristaus žodžius, pasakytus Tomui, čia būtų galima taip išreikšti: "Palaiminti, kurie nejautė ir vis dėlto mylėjo!" Tačiau reikia atsiminti, kad norėjimas patekti į dangų jau yra Dievo meilė, nes patekti į dangų reiškia pasiekti Dievą. Pagaliau kiekviena meilė, būdama abipusė, laukia ko nors ir iš mylimo asmens — meilė nori būti mylima. Jeigu Dievas nori būti mūsų mylimas ir nori, kad mes vykdytume Jo valią ir Jo norus, tai ir mums nėra nuodėmės, jeigu norime būti Jo mylimi ir laukiame, kad Jis bent po mirties įvykdytų mūsų norus ir siekimus.

Kun. Jonas Petrėnas

ŠEIMOS ATGIMIMO KELIAS

IV

Šv. Tėvo Pijaus XI enciklika apie krikščioniškąją moterystę prasideda žodžiais "Skaisčios moterystės" (lotyniškai "Casti connubii") ir yra suskirstyta į tris dalis.

Pirmoje dalyje Popiežius nagrinėja klausimus, kurie "liečia moterystės esmę, kilumą, naudą bei gerybes, tenkančias šeimai ir visai žmonių bendruomenei". Šv. Tėvas čia išdėsto Bažnyčios mokslą apie krikščioniškąją moterystę, kurį trumpai taip galėtume sutraukti: pasaulio Kūrėjas Dievas, savo dieviškąją išmintimi ir meile leisdamas augti ir plėstis žmonių giminei, rojuje palaimino pirmąją žmonių porą ir įsteigė prigimtinę moterystę, šventą ir neišardomą vieno vyro ir vienos moters ryšį, kurį Jėzus Kristus, žmonių giminės Atpirkėjas, pakėlė į Naujojo Testamento sakramentą, teikiantį šeimos nariams specialias malones, padedančias sąžiningai atlikti vedusiųjų pareigas; Bažnyčia, apreikštojo mokslo ir doros mokytoja ir saugotoja, turi Kristaus duotąją valdžią administruoti Moterystės Sakramentą, leisti įstatymus ir nuostatus, liečiančius jos narių moterystę.

Šia trumpute Bažnyčios mokslo santrauka šv. Tėvas troško atskleisti žmonėms "skaisčios moterystės kilumą, kurį Viešpats Jėzus, amžinojo

Tėvo Sūnus, pakėlė į tikro ir didžio Naujojo įstatymo garbę ir jį tvarkyti bei prižiūrėti pavedė savo sužadėtinei Bažnyčiai".

Tačiau, kaip visoje žmogaus prigimtyje, sužeistoje gimtosios nuodėmės, pasireiškia ydos ir silpnybės, taip ir šeimos gyvenime atsiranda blogybių. Popiežius, antroje enciklikos dalyje žvelgdamas į šeimų gyvenimą, ir sako: "Didelio esama pagrindo Mums liūdėti, matant, kad ši dieviškoji institucija (šeima) dažnai ir daug kur, ypač mūsų laikais, niekinama ir žeminama".

Pagrindine blogybe Popiežius laiko klaidą, "kuria norima įrodyti, kad moterystė nesanti prigimtines Kūrėjo įsteigta nei Kristaus pakelta į tikrojo Sakramento garbę, bet esanti tik žmonių išradimas". Šiais žodžiais atidengiamas moderniosios pagonybės svaichiojimas, bandęs paneigti prigimtines moterystės dieviškąją kilmę ir krikščioniškosios moterystės sakramentinį šventumą.

Jeigu prigimtine moterystė nėra dieviškosios kilmės, jeigu ji ne Kūrėjo įsteigta, o tėra paprastas "žmonių išradimas", tada žmonės, šeimos institucijos "atoriai", turi teisę ir galią ją tvarkyti pagal savo norus, įgeidžius ir valią, gali vienaip ar kitaip aiškinti moterystės tikslus, ap-

spręsti moterystės ryšio pagrindines žymes — vienumą ir neišardomumą. Popiežius pastebi, kad kai kurie šeimos "reformatoriai" nuėjo taip toli, jog išsigalvojo naujus susimetimų būdus, pritaikytus, anot jų, šių dienų gyvenimo ir laiko sąlygoms. Šiuose susimetimuose jie nori įžiūrėti naujos moterystės formas, atseit — vadinaimą "laikinę, bandomąją ir draugišką moterystę". Jie linkę yra pripažinti šiems susimetimams pilną moterystės laisvę ir visas jos teises, atmetus neišardomumą ir išskyrus vaikus, nebent pačios šalys savo gyvenimą paskiau pakeistų į tikrąją santuoką".

Antroji klaidos pusė yra nukreipta prieš Kristaus Bažnyčios teises ir valdžią administruoti ir prižiūrėti Moterystės Sakramentą. Jeigu moterystė yra paprasta, privatinė sutartis, jeigu ji neturi Kristaus suteikto sakramentinio šventumo, tuomet Bažnyčia neturi teisės nė pagrindo kištis į moterystės tvarkymą — čia vien civilės valdžios sritis, kuri pagal savo įstatymus sprendžia ir tvarko piliečių reikalus, sutartis ir t. t.

Moterystės garbės atstatymas

Pijus XI, sugelta širdimi nurodęs moterystės ydas, trečioje enciklikos dalyje sako: "Todėl tinka, kad Mes savo tėviško susirūpinimo pilną žvilgsnį nukreiptume į priemones, kurios gali padėti pašalinti Mūsų pamintuosius piktnaudojimus ir grąžinti moterystei visur prideramą pagarbą".

Pradžioje Popiežius nurodo bendrąsias priemones, padedančias sugrąžinti moterystei prideramą garbę ir šventumą. Stiprinti žmonėse religinį gyvenimą, suprantamai ir aiškiai atskleisti jiems dieviškąjį įstatymą, ugdyti paklusnumą ir meilę Kristaus

Bažnyčiai, tikinčiuosius raštu ir gyvu žodžiu pamokyti apie moterystę, iškelti krikščioniškosios moterystės sakramentinį šventumą, raginti vedusius atsiminti duotąjį santuokinį pasižadėjimą, meilę ir ištikimybę... Vis tai bendresnio pobūdžio priemonės, padedančios tikintiesiems brandinti religinį gyvenimą, kuris teikia jėgų sąžiningai atlikti pasirinktojo pašaukimo pareigas.

Po to Pijus XI smulkiau nagrinėja specialias priemones, padedančias eiti šeimos atgimimo keliu: "Daug kas moterystėje pareina nuo tinkamo tiek tolimesnio tiek artimesnio pasirengimo. Tikra yra, kad nelaimingos moterystės pagrindas padedamas ir griuvimo sėkla paberiamą į berniuko ir mergaitės sielą jau jų vaikystėje ir jaunatvėje".

Šie Popiežiaus žodžiai ir atidarė vartus klausimui, kuris teorinių studijų lauke ir praktinio darbo platuose vadinamas "pasirengimu moterystei". Kaip anksčiau jau esame minėję, šis klausimas, moterystei pasirengimo idėja vienokioj ar kitokioj formoj, galima surasti visuose žmonių istorijos perioduose, tačiau mūsų dienose pop. Pijus XI moterystei pasirengimo idėją ypač pabrėžė, išryškino ir nusmaigstė pagrindines gaires, kurios tą darbą turi lydėti. Todėl ši idėja ir norima vadinti moderniška, aktualia, išreiškiančia laiko šauksmą — "sugrąžinti moterystei visur prideramą pagarbą".

(Bus daugiau)

Patraukimas vyro prie moters ir atvirkščiai yra visas gyvybės pamatas. Visas medžiaginis pasaulis, pradedant menkiausia dulsele, klauso to įstatymo.

R. Tagore

Dr. P. Celiešius

IDEALIOS IR REALIOS SRITIES MORALUS MOMENTAS

Žmogaus gyvenimo veiksmai nuo gyvulio veiksmų skiriasi tuo, kad jie yra suprasti ir norėti. Jei jiems trūksta šių žymių, tada jų negalima vadinti žmogiškais veiksmais. Pvz., miegas, poilsis, virškinimas,ėjimas, savisauga, išgąstis, staigus kerštas ir kiti panašūs veiksmai yra bendri tiek gyvuliui tiek žmogui. Šiame rašinyje kalbėsime tik apie žmogiškuosius veiksmus. Žmogiškuose veiksmuose yra skiriami du svarbūs momentai: nusprendimas veikti ir veiksmo įvykdymas. Bus įdomu žinoti, koks yra santykis tarp šių dviejų momentų.

Ideali ir reali sritis

Daugumos mokslininkų nuomone, kiekvieno žmogiško veiksmo pirmynis pradas yra galvojimas. Begalvodamas žmogus sugalvoja kartais naują mintį, kurią įprastu būdu išreiškia: "Kilo galvoje nauja mintis". O mokslieškai sakome: "Gimė nauja idėja". Kilusioji idėja yra bekūnė. Ji yra dvasinio pobūdžio, nematoma ir negirdima. Idėja neturi tiesioginio sąryšio su visuomene. Žmogus turi ieškoti ženklų jai išreikšti. Pvz., sugalvotas planas išreiškiamas braižinio pavidalu, sugalvota sąvoka — žodžio pavidalu, sugalvota matematinė tiesa — formulės pavidalu ir t. t. Todėl ir idėjų išreiškimas tam tikrais

sutartiniais ženklais sudaro teoretinę arba idealią sritį. Ne šio rašinio tikslas atskleisti idealią sritį ir išsamiai nusakyti visus jos pasireiškimo būdus. Mes daugiau ribosimės idealios srities vertės apsprendimu, lyginant ją su realybe.

Sugalvojimas arba idėja pasireiškia ne tiktai mokslinėje srityje teoretiškai, bet ir praktinėje srityje — veikimo būdu. Prieš svarbesnį veiksmą žmogus pirmiausia pagalvoja, sudaro tam tikrą planą ir tik tada imasi darbo tą planą vykdyti. Sugalvojimas visada yra pirmiau negu veiksmas. Todėl sugalvojimo arba idealioji sritis yra visada pirmesnė už sugalvoto veiksmo įvykdymą. Tai sakdami, turime mintyje siekiamuosius veiksmus, t. y. kai sugalvotą planą siekiama realizuoti. Tarp sugalvoto plano ir įvykdyto veiksmo yra tam tikra distancija. Todėl idėja, pavirtusi įvykdytu veiksmu, dar yra vadinama objektyvuota sritimi — objektyvacija. Objektyvuotoje srityje idėja jau yra negyva, nelanksti, lyg sušalusi ir sustyrusi.

Teigimas, kad idėja savo kilme yra pirmesnė už įvykdytąją sritį, tinka tiktai objektyvioje srityje. Tačiau tuo atveju, kai žmogaus veiksmų inspiracija kyla iš vidaus ir jų vyksmas pasilieka viduje, tada tie veiksmai neturi distancijos nuo žmogaus ir dėl

to jų negalima vadinti objektyvumais. Šių veiksmų atžvilgiu žmogaus minties dėmesio atkreipimas į jų vyksmą nėra pirmesnis. Dažnai tų veiksmų inspiracija kyla žmogaus pasąmonėje anksčiau negu žmogaus atidumo į juos atkreipimas ir tų veiksmų susąmonijimas. Pvz., žmogaus vidujinių organų veikimas yra pirmesnis už mokslišką jų supratimą ir apsprendimą. Žmogaus sąmonė jų nesugalvoja, bet rado. Suradusi ir ištyrusi, gali nustatyti tam tikrą veiksmo pakreipimą kita linkme organizmo ir vaistų sąveikoje. Toks veiksmo įsisąmonijimas ir jo nukreipimas reikiama linkme sudaro visą medicinos mokslą ir jos praktiką. Po vidujinių veiksmų supratimo ir jų nukreipimo naujai gautas rezultatas jau yra idėjinio pobūdžio. Taip pat ir žmogaus visas psichinis pasąmonės pasaulis vyksta be žinojimo ir be protinio nustatymo. Tik paskutiniaisiais laikais vis daugiau pasąmonės pasaulis atskleidžiamas ir susąmonijamas. Po to jau proto nustatytu planu gali būti psichinis veiksmas įtaigojamas ir kita linkme pakreipiamas, pvz., psichopatinių ligų gydymas. Todėl subjektyvinio žmogaus pasaulio veiksmas savo kilme yra pirmesnis už sugalvotuosius. Šiuo atveju idėja yra paskesnė už vykstantį veikimą.

Dar yra žmogaus veiksmų, kurių pradinė inspiracija glūdi žmogaus prigimties gelmėse, kaip pasąmonės srityje, ir tik vėliau žmogus atkreipia į juos dėmesį, pritaria ir pradeda planuoti juos realizuoti. Tokios rūšies yra, pvz., gyvybinis instinktas. Jį žmogus savo prigimtyje pajunta, o ne sugalvoja. Po pajutimo atkreipia dėmesį ir supranta, ko siekiama. Tada, jeigu savo valia pritaria, planuojama, koku būdu tą veiksmą įvykdyti. Tokios rūšies įvykdytame veiks-

me galima skirti šie momentai: noras, supratimas, apsprendimas, pasiryžimas ir realizavimas. Pati pradinė sritis tame veiksmė nėra idealioji, bet realioji. Pasitaiko kartais, kad žmogus kažko nori, bet jis pats nežino, ko nori. Pradeda bandyti ragauti įvairius rūkščius, karčius ir saldžius valgius, kol atranda ieškomo skonio valgį. Ypatingai žmogus, susirgęs infekcine liga, kažko nori, bet nežino ko. Pažinojau vieną asmenį, sirgusį užkrečiama liga, kuris ieškojo nežinomo skonio valgio ir spintoje suuodė malonų kvapą. Ten buvo keletas gabalų supelėjusios duonos, kurios skonio jis ieškojo ir radęs su malonumu valgė. Tokiais atvejais neteisinga būtų tvirtinti, kad niekad nenorima nežinomo daikto. Bendrai yra teisinga, kad pirmiau pažįstama ir tik po to norima arba siekiama. Bet, kaip matėme, yra ir išimčių, kad pirmiau norima, paskui pažįstama ir po to siekiama įvykdyti.

Idealios ir realios srities vertės palyginimas

Matėme, kad idealioji ir realioji sritis skiriasi viena nuo kitos ir kad pradingumo požiūriu idealioji sritis dažniausiai yra pirmesnė už realiąją. Tik atsitiktinai kartais pirmiau įvykdoma, o po to pažįstama, pvz., vaistų suradimo atveju. Bet įdomu žinoti, kuri sritis yra vertingesnė ir svarbesnė.

Šis klausimas nėra grynai teorishkas, bet drauge ir praktishkas. Kai susiduriame su žmogaus veiksmų įvykdymu, tai svarbu žinoti ne tik tai, kas vertas didesnio atlyginimo, ar tas, kuris naują išradimą sugalvoja ir suplanavo, ar tas, kuris pagal planą jį įvykdė, bet taip pat ir blogio srityje: ar didesnė kaltė už niekšybės sugalvojimą, ar už jos įvykdymą.

Atsakymas nėra paprastas. Dauguma mano (tomistinė mokykla), kad idealioji sritis yra svarbesnė už realiąją. Tą nuomonę grindžia esmės sampratos apsprendimu. Kaip visi daiktai, taip ir įvykstantieji veiksmai turi savo formalų ir materialų momentą. Nuo formalaus momento priklauso tiek daikto tiek akto esmė, o nuo materialaus momento priklauso tiek daikto tiek veiksmo atsitiktinis egzistavimas. Materialus momentas yra tiek daiktų tiek veiksmų praeinamybės pagrindas, o formalus momentas yra tiek daiktų tiek veiksmų išlikimo pagrindas. Kai sugalvoji namui planą, tai namo pastatymu planas nepasibaigia. Jis gali tarnauti nesuskaitomai daugybei namų. O medžiaga, kuria buvo tas planas realizuotas, yra to namo trapumo ir praeinamybės pagrindas. Medžiaginiu požiūriu daugelis tautų galėtų pasigaminti atominių ginklų, bet jeigu jiems trūksta teoretinių žinių, nieko nepadės turėjimas atomui suskaldyti medžiagų. Rusai buvo tiek pat pajėgūs pasigaminti atominę bombą, kaip ir kitos didžiosios valstybės, tačiau jai realizuoti turėjo slaptu būdu išgauti iš J. A. V. atominių ginklų planus. Ir kas šiuo atveju nesutiks, kad atominių ginklų gamybos planai buvo svarbesni už turimą medžiagą jiems realizuoti? Todėl daugiau nuopelnų tenka mokslininkui, kuris išrado atomo suskaldymo formulę, negu inžinieriui, kuris techniškai įvykdė atomo suskaldymą.

Panašiai yra ir sąžinės srityje. Daugiau kaltas yra žmogus už nuodėmės įvykdymo sugalvojimą negu už jos įvykdymą. Niekšybės sugalvojimas yra nuolatinė grėsmė ją vykdyti. Pavienis atsitiktino pobūdžio apiplėšimas yra mažesnė blogybė už sąmokslinį plėšikavimą. Panašiai yra

A. Kurauskas

Muzikantas (anglis)

ir nuopelnų srityje. Organizuota Lietuvos partizanų veikla ir pasipriešinimas neteisėtai okupacijai yra daug heroiškesnis ir vertingesnis veiksmas už pavienio asmens pasipriešinimą. Jeigu koks nors vienas žmogus priešinsis ir žus, tai gal kas nors pasakys: "Eh, buvo neišmintingas, tai ir pakliuvo!" O kai partizanai veikia apgalvotai ir organizuotai, tai jų darbai yra žygdarbiais vadinami ir jie bus istorijoje įrašyti. Šią vertę jų darbams teikia ne atsitiktinis galvos atidavimas, ne vien faktiškas jų žuvinimas, bet suplanuotai apgalvotas tėvynės gynimas, nebijant nė mirties.

Ypatingai ryšku sugalvotos ir vykdyti pasiryžtos srities (idealios srities) persvara prieš materialinį įvykdymą (prieš realią sritį) moterystės neištikimybės nusikaltime. Jeigu mo-

Du žmonės
(anglis)

A. Kurauskas

terystės ryšiais sujungtų asmenų vienas partneris pradeda nemylėti antrojo, nes jau išsimylėjo trečiąjį pašalinį asmenį, ir jau suplanavo neištikimybę savo teisėtam partneriui, tai moterystės vienybės esmė yra jau griuvusi. Neištikimasis partneris nenkenčia savo teisėtos moterystės partnerio, jį apgaudinėja ir, progai pasitaikius, nusideda su neteisėtu partneriu. Jeigu tas nusidėjimas būtų ir labai retas, bet nuolatinis tikrojo ir teisėto moterystės partnerio neapkentimas ir nuolatinis galvojimas apie trečiąjį neteisėtą griaua moterystę iš esmės, suardo jos vienybę ir priveda prie skyrybų.

Ir priešingai, jeigu abudu moterystės partneriai vienas kitą myli, negalvoja apie neištikimybę ir nėra pasiryžę skirtis, tai nors vienas kuris, pasitaikius ypatingai progai, arba esant girtame stovyje aistros užkluptas, nusidėtų moterystės ištikimybei, tai vis dėlto būtų tik atsitiktinis neapdairus nusikaltimas, nepagraužias moterystės esmės. Žinoma, pagal valstybės įstatymus gal to pakaktų skyryboms, bet, esant gerai valiai, vienas kitam atleistų ir toliau moterystėje laimingai gyventų. Medžiaginiu požiūriu abiem atvejais nusikaltimas yra tas pats, bet vis dėlto skirtumas yra didelis. Pirmuoju atveju nuodėmė sugriaua moterystę

iš vidaus ir neįmanoma jos atstatyti, nes vietoj meilės viename yra išaugusi neapykanta, kuri sugraužia moterystės bendrą sugyvenimą iš esmės. Antruojų atveju nuodėmė yra be apsigalvojimo ir pasiryžimo, tik atsitiktinė, dėl to jos pasekmės gali būti greitai likviduotos, nepažeidžiant moterystės esmės.

Dar labiau galima matyti formalios (idealios) srities persvarą prieš materialiąją (realią) šeštojo Dievo įsakymo peržengime. Kas apgalvotai ir laisva valia nusideda prieš skaistybę, papildo sunkią nuodėmę. Tačiau tie asmenys, kurie, nesutikę nusidėti, yra kitų priverčiami, išprievartaujami, moraliniu atžvilgiu nenusideda, nors materialiai ir atlieka neskaistų veiksmą. Taigi, visas nuodėmės svoris tenka tik idealiai sričiai — proto pažinimo ir valios pritarimo veiksmui. Tuo būdu, jei žmogus supranta, kad įstatymą laužo, ir vis dėlto ryžtasi jį laužyti, jis papildo sunkią nuodėmę (jeigu kalba eina apie svarbų dalyką), nors dėl tam tikrų kilusių kliūčių tos nuodėmės medžiagiškai ir neįvykdytų. Todėl mintimis ar žodžiais papildytos nuodėmės yra lygiai sunkios, kaip ir medžiagiškai įvykdytos. Tiesa, medžiagiškai papildžius nuodėmę, gali ji padidėti, galima vienu kartu pažeisti keletą įstatymų, pvz., kitus papiktinant, darant artimui skriaudą.

Tačiau vienu atveju medžiaginis nuodėmingo veiksmo įvykdymas viršija formalų (idealų) to veiksmo nusistatymą, tai yra tada, kai kitam padaroma skriauda. Papildęs tik formalią nuodėmę, artimui skriaudos dar nepadarei. Dėl to nereikia jo atsiprašyti, papiktinimo atšaukti ar medžiagiškai atlyginti. Bet kai formali nuodėmė yra įvykdoma ir realiu veiksmu, tai yra padaroma kitam skriauda,

kurią reikia atitaisyti. Nuodėmė išpažintyje gali būti atleista, bet skriauda pasilieka ir turi būti kaip nors atitaisyta.

Kiti teigia (dinaminė teorija), kad reali sritis yra stipresnė už idealią, dėl to nuodėmingas veiksmas tik sugalvotas, bet neįvykdytas yra daug mažesnė nuodėmė už įvykdytą veiksmą. Šios teorijos pagrindas yra tas, kad tiek daiktų tiek veiksmų esmė susideda lygiai iš formalaus (idealus) ir iš materialaus momento. Abudu momentai yra lygūs tiek daikto sudarymui tiek veiksmo įvykdymui.

Vis dėlto pirmoji teorija atrodo stipresnė. Be to, jos yra laikomasi ir katalikiškose mokyklose. Taigi, ir mes jos laikysimės, teigdami, kad nuodėmė įvyksta tada, kai žmogus sugalvoja ir nusprendžia įvykdyti nuodėmingą darbą. Pats to veiksmo įvykdymas nuodėmės nepadidina, tik ją kartais praplečia.

Kadangi nuodėmės didumas priklauso nuo suprasto nusprendimo peržengti Dievo ar Bažnyčios įsakymą, tai, mažėjant pažinimui ir laisvai valiai, mažėja ir nuodėmingumas. Kol žmogus nežino, kad yra toks įstatymas, tol to įstatymo laužymas nėra nuodėmingas, pvz., vaiko amžiuje, užsimiršus, esant bepročiu. Taip pat ir, trūkstant laisvos valios, veiksmas negali būti nuodėmingas, pvz., fizinės prievartos atveju. Tačiau yra labai sunku nuspręsti nuodėmės didumo laipsnį, kai pažinimas ir laisva valia tik dalinai sumažėjo, bet visiškai nepranyko, pvz., smarkiaame aistros antpuolyje, išsigandus, supykus, susijaudinus. Aišku, kad minėtos aistros nuodėmingumą sumažina, bet sunku pasakyti, iki kokio laipsnio. Geriausia tai palikti nuodėmklausio sprendimui.

IS FILMU PASAULIO

Bruno Markaitis, S. J.

THE TEN COMMANDMENTS

Cecil de Mille, viena didžiausių asmenybių Hollywood filmų pasaulyje, savo filmams dažnai naudojo biblinius įvykius. Turėdamas filmų gaminime 40 metų patirtį, jis pasišovė pastatyti nepaprastą filmą, investuodamas į jį 13.500.000 dolerių ir panaudodamas visas filmų industrijai žinomas priemones. Išdava yra 3 valandų ir 39 minučių spektaklis, kuris vietomis žiūrovui kvapą užims, o vietomis primins tariamus Vagnerio žodžius apie Čaikovskio muziką, kad, girdi, deimantai spindi šlamšto krūvose.

Filmo vardas mums rodosi netikslus. Jis turėtų vadintis ne "10 Dievo įsakymų", bet "Mozė". Jis susilauks įvairios kritikos ir dėl to, kad maža turima žinių apie Mozę nuo to momento, kai Egipto princesė iškėlė jį iš Nilo vandenų iki tos dienos, kai jis, nužudęs egiptietį, ieškojo prieglaudų pas savo būsimąjį uošvį Jetrą. Tai ilgas laikotarpis, duodęs daug progų vaizduotei pasireikšti. Filmas pasinaudoja šiomis progomis labai produktingai.

De Mille į filmo pastatymą žiūrėjo rimtai: planavo jį 10 metų, pašventė 3 metus ir 300.000 dolerių istorinėms, topografinėms ir kt. studijoms. Kairo lygumose pastatė 60 akrų miestą, kuris esąs Ramezio "įždo miesto" replika. Kadangi turinys siūlo dėkin-

gų momentų priglušinti žiūrovą dydžiu ir mase, de Mille jais pasinaudoja masinėse scenose, kai 20.000 "hebrajų" palieka Egipto nelaisvę, kai du 70.000 kubinių metrų talpumo baseinai vaizduoja Raudonosios jūros persiskyrimą nepaprastai išpuodingai ir įtikinančiai, o faraono kariuomenė žūva įniršusios "jūros" bangose.

Šiam filmui tinka visi epitetai, kuriuos paprastai savinasi filmų reklamos: grandiozinis, monumentalinis, kolosalinis, vienintelis ir t. t. Aktorių eilėse matome Yul Brynner, Anne Baxter, Edward G. Robinson, Yvonne de Carlo, Debra Paget, John Derek, Sir Cedric Hardwicke, Judith Anderson, Vincent Price ir kt.

Mozės charakterio ir asmenybės rutuliojimasis, turint omenyje ir fantastinį Egipto periodą, mums atrodo labai logiškas, vykęs ir psichologiškai labai stiprus. Mums taip pat atrodo, kad Charlton Heston atlieka Mozės vaidmenį kilniai, įtikinančiai ir didingai.

Muziką parašė Elmer Bernstein. Mūsų manymu jai trūksta ir dvasingumo, ir orientalinio kolorito, ir modeline skale paremtos tematikos.

Filmas turi eilę silpnų ir pigių vietų, bet mes jį stipriai rekomenduojame visiems be išimties.

(Color - Vista Vision).

Nors filmas, kaip pats titulas netygioginiai pastebi, yra savos rūšies gigantas laiko atžvilgiu, bet jame yra daug žavių momentų, ir ištvermingas žiūrovas, manome, nesigailės nei savo laiko, nei savo ištvermingų pastangų.

Mums atrodo, kad vienas pagrindinių filmo žavesių yra neseniai traagiškai žuvęs James Dean, kurio vaidyba turi kažką magiško ir magnetiško. Kiekvienas kad ir mažiausias jo gestas kalba be žodžių, ir kai kiti aktoriai vaidina savo vaidmenį ar giliu, ar paviršutinišku įsigyvenimu, tai James Dean ne tik išgyvena savo vaidmenį pulsuojančiai, savitai ir originaliai, bet jis jame visiškai pasineria. Tai buvo labai reto talento aktorius. Tikras gigantas!

Atrodo, kad režisierius George Stevens jau seniai ieškojo geros progos pasijuokti iš Texas gyventojų. Šis filmas ir turiniu ir ilgiu pateikė režisieriui daug galimybių, ir jis juokiasi iš Texas charakteristinių bruožų, pasinaudodamas kiekviena gerai išmokto amato plonybe. Viena tų plonybių yra nelaukti kontrastų sugretinimai, jungiant rimtą su linksmu, traagišką su juokingu ir t.t. Ypač Stevens juokiasi iš naujųjų Texas milijonierių, kurie — nežiūrint visų savo milijonų — liko tuo, kuo jie anksčiau buvo.

Filmas jungia tris kartas, ir šiame asmenų, aplinkybių ir pasikeitimų komplekse yra daug įkvėpiančių epizodų ir gyvenimo išminties fragmentų. Elizabeth Taylor, Rock Hudson, Chill Wills ir kt. yra savo vietose ir vaidina be priekaišto, bet juos visus nustelbia James Dean, kurio vaidybinis talentas kalba už jį vertingiausiais pagyrimo žodžiais net po aktoriaus mirties.

Labai geras filmas, vaizduojąs vieną didžiausiųjų praėjusio šimtmečio tapytojų — Vincentą Van Gogh. Iš šalies žiūrint, jo gyvenimo raida rutuliojasi per staigiai augančiu crescendo. Gal nebūtų netikslu sakyti, kad kaltas buvo jo artistinis temperamentas ir kantrybės trūkumas, neatsižvelgiąs į prigimties nustatytas ribas.

Jo tėvas buvo pastorius. Ir sūnus norėjo būti naudingas žmonėms, sekdamas tėvo pėdomis. Apsigyvenęs tarp Belgijos angliakasių, jis puolė į darbą, užsidegęs religiniu fanatizmu, bet jo jėgos nebeišlaikė. Didžiausia Vincento laimė buvo jo brolis Theo, pilnas nuostabaus supratimo ir šilimos, kurį puikiai vaidina britų aktorius James Donald. Theo įkalba Vincentą grįžti į tėvo namus ir atsidėti tapybai, kai pastarasis ima skųstis, kad iki šiol visi jo bandymai pasirinkti gyvenimo kelią baigėsi triuškinančiomis nesėkmėmis. Bet grįžti į tėvo namus jis grįžo ir pradėjo dirbti žmogaus jėgas viršijančiu užsidegimu. Tapyboje didžia dalimi jis buvo savamokslis, ir jam reikėjo milžiniškų pastangų pasisavinti anatomijos, formos, kompozicijos žinias bei reikalavimus. Žingsnis po žingsnio jis kopė į tobulesnį ir tikresnį komplikuotos technikos apvaldymą.

Theo tikėjo brolio genijumi ir, norėdamas praplėsti jo artistinį akiratį ir supažindinti su impresjonizmu, pasikviečia Vincentą į Paryžių, kur pastarasis užsidega nauja kūrybos ugnimi. Čia jis susipažįsta su impresjonistų eile ir jų tapybine technika. Čia jis susitinka ir susidraugauja su Paul Gauguin, kuris iš karto pripažino Van Gogh'o savitą ir iš niekieno neskoliną originalumą.

Ilgiau nepakęsdamas tos pačios vietos ir ilgėdamasis akį veriančios gamtos, Vincentas iškeliavo į Arles Pietų Prancūzijoje, kur jis tapė neįtikėtinu prolifiškumu, sukurdamas geriausiai savo kūrinį, kovodamas su jį žudančia vienuote ir iš proto vedančia įtampa. Čia jį aplankė Gauguin, bet neužilgo jų mintys ir nuomonės apie meną bei gyvenimą pradėjo kryžiuotis kaip priešų kardai. Gauguin apsisprendė palikti savo draugą, nebepaisydamas Vincento atsiprašymų ir maldavimų. Pamatęs savo dažniau pasitaikantį lygsvaros netekimą, Van Gogh nutarė gydytis psichiatrinėje sanatorijoje. Čia jis atsigavo ir vėl pradėjo tapyti senu užsidegimu ir koncentracija. Bet į jo audringą ir nepaprastai jautrią sielą ėmė grįžti senos depresijos ir šurpulinga vienuotė. Nebepakeldamas įtampos ir nebematydamas išeities, Vincentas Van Gogh nusižudė.

Filmas perstato Van Gogh'o gyvenimo problematiką su didele diskrecija ir skoniu, už ką žiūrovas bus dėkingas ir filmo statytojui, ir režisieriui: John Houseman ir Vincente Minnelli. Kirk Douglas vaidina su iki šiol nematytu jautrumu, gyliu ir subrendimu. Tai bus, mūsų manymu, jo stipriausias vaidmuo iki šiol.

Geriausiai filmą supras žiūrovas, turįs ne tik kūrybinį talentą, bet ir įgimtą, sunkiai suvaldomą veržlumą kurti, ieškoti, išreikšti. Jam — daugiau negu kitam — bus suprantama ir vienuotė, ir įtampa, ir per greitai eksploatuojamos prigimties maištas.

Žiūrovo dėmesį būtinai reikia atkreipti į tai, kad filme jis matys didelį skaičių Van Gogh'o kūrinių fotografijų, kurios padidintos ir perduotos nuostabių spalvų turtingumu, tikslumu ir tobulumu. Nuotaikingą muzikinį foną davė Miklos Rozsa.

THE TEAHOUSE OF THE AUGUST MOON

Neįprasto įdomumo ir linksmumo komedija, kurioje Marlon Brando, japonė Machiko Kyo, Glenn Ford ir Eddie Albert varžosi dėl pirmos vietos, savaime aišku, vaidybiniu atžvilgiu. Aktoriaus Marlon Brando gerbėjai vargu jį beatpažins ir sunkiai supras jo japoniškąjį tarimą. Mat, japonai ir taria l ir, berods, atvirkščiai. Bet Brando daugelį nustebins savo genialiu universalumu. Machiko Kyo užpelnytai atmintina dėl subtilumo, turtingos išraiškos ir jautraus moteriškumo. Ne vienas žiūrovas ją prisimins iš japonų filmų, vardu "Rašomon" ir "Pragaro Vartai".

Filmas rekomenduotinas kaip vienas stipriausių 1956 metų komedijų.

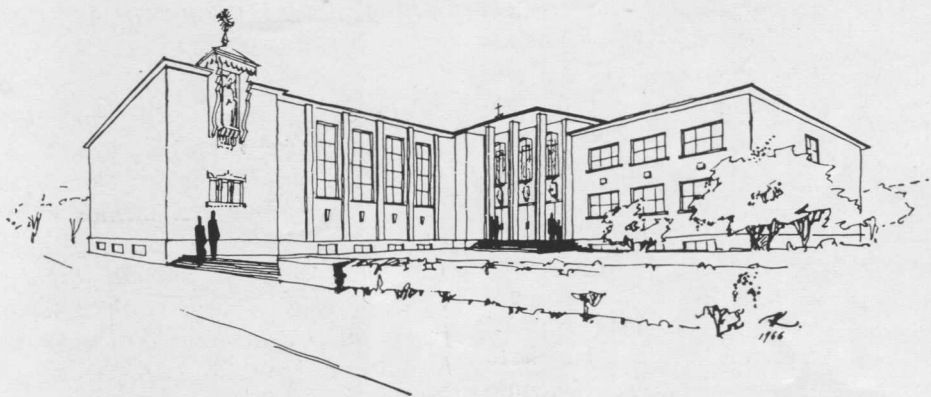
(Color-CinemaScope).

THE SOLID GOLD CADILLAC

Gera komedija, kur Judy Holliday ir Paul Douglas turi daug progų parodyti savo komedijinius sugebėjimus. Šis filmas yra naujas įrodymas, kad Holliday yra viena stipriausių moterų komikių filmuose. Labai geras Douglas, kuris gauna puikiausius rezultatus tam tikru nuotaikos prilaikymu ir moduliacija, daugiau naudodamasis rezervuotumu negu emocijos išsiliejimu.

Judy Holliday vaidina merginą, kuri milžiniškoje korporacijoje turi 10 akcijų ir teisę dalyvauti akcininkų susirinkimuose.

Jos įkyrūs ir demoralizuojantys klausimai priverčia korporacijos tūzus duoti jai vietą korporacijoje, kur ji galų gale taip išvirtina, kad pasikeičia ne tik korporacijos veidas, bet ir jos didžiųjų ponų veidai.

“JAUNIMO NAMŲ” STATYBA

Čikagoje Tėvų Jėzuitų statomi “Jaunimo Namai” smarkiai kyla aukšty. Ateinantį rudenį jau bus galima jais naudotis. Juose bus dvi didelės salės, erdvios klasės Aukštesniajai Lituanistikos Mokyklai ir specialūs būklai jaunimo organizacijoms. Visuomenė šį darbą nuoširdžiai remia. Už tai jai esame labai dėkingi. Galutiniam namų užbaigimui dar reikės nemaža lėšų. Auką galima siųsti šiuo adresu: Jesuit Fathers, 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois.

ŠIŲ METŲ “LAIŠKŲ LIETUVIAMS” PLANAI

Jau aštunti metai leidžiame šį žurnalą, nagrinėjantį įvairius mūsų tautiečiams rūpimus klausimus, ypač daug vietos skirdami šeimų ir jaunimo problemoms. Kiekvienais metais stengiamės jį tobulinti, tačiau jo tobulumas ir įdomumas daug priklauso ir nuo mūsų bendradarbių. Visiems, kurie iki šiol mums daug padėjo savo straipsniais, labai nuoširdžiai dėkojame, prašydami ir toliau bendradarbiauti. Laukiame ir naujų bendradarbių su naujomis temomis. Mielai dėtume ir trumpus beletristikos dalykėlius. Didelių honorarų mokėti mūsų kuklios pajamos neleidžia, bet vis dėlto mokame bent po dolerį už mašinėlę rašytą puslapį.

Šiais metais kiekviename “Laiškų Lietuviams” numeryje paminėsime kurį nors mūsų dailininką, iliustruodami tą numerį jo kūriniiais. Būtume dėkingi, kad ir patys dailininkai, be mūsų specialaus prašymo, praneštų, jeigu jie sutinka, kad vieną numerį iliustruotume jų kūriniiais.

Pabrangus spaudos darbui, prenumeratos kainą pakėlėme iki trijų dolerių metams. Nemanome, kad skaitytojams dėl to susidarytų ypatingų sunkumų, nes tokia yra kaina ir kitų lietuviškų tokio pat didumo žurnalų. Skaitytojams, gyvenantiems Europoje ir kituose mažiau turtinguose kraštuose, visuomet esame pasiruošę pagelbėti ir finansinėje srityje.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Juozas Grušas. KARJERISTAI, II. Romanas. Antrasis "Nidos" leidimas 1956 m. 160 psl., kaina nepažymėta.

LITUANUS, No. 3(8). Lietuvių Studentų Sąjungos leidinys anglų kalba. Redaguoja: L. Sabaliūnas, I. Čepėnaitė, V. Gaškaitė, D. J. Valančiūtė, P. V. Vygantas. Šis numeris išleistas labai gražiai. Dabartinis adresas: Litanus, 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

"L. L." ADMINISTRACIJOJE GALIMA GAUTI ŠIAS KNYGAS:

"Laiškų Lietuviams" gražiai įristi praėjusių metų komplektai. Komplekto kaina — \$4.

DIEVAS IR ŽMOGUS. Katalikų tikėjimo tiesos, doros reikalavimai ir sielai pašvęsti priemonės. Kaina \$5 (kietais viršeliais — \$6.50). Ši knyga padėtų rasti atsakymą į daugelį neaiškių religinių ir moralinių klausimų. Būtų naudinga kiekvienoje šeimoje ją turėti.

Hardy Schilgen, S. J. TU IR JI. Autorius gražiai ir suprantamai kalba apie jaunuolio santykius su mergaite. Dabar, kai mūsų jaunimas pradeda pamėgdžioti kitus, kurie nežino moralės dėsnių ir papročių, būtų labai naudinga jam šią knygą perskaityti. Kaina \$2.

"LAISKAI LIETUVIAMS" 5541 SOUTH PAULINA STREET • CHICAGO 36 • ILLINOIS • U. S. A.

